

PAPP JÁNOS

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZET EGYENRUHÁZATA ÉS VISELETTÖRTÉNETE

1867 – 2024

PAPP JÁNOS

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI
SZERVEZET EGYENRUHÁZATA
ÉS VISELETTÖRTÉNETE

1867–2024

TARTALOM

Előszó	3
A büntetés-végrehajtás magyarországi története röviden	4
Az Osztrák-Magyar Monarchia időszaka 1867–1918	10
A Horthy-korszak 1920-1945	28
A Tildy-korszak 1945-1948	46
A Rákosi-korszak 1948-1956	60
A Kádár-korszak 1956-1989	80
A rendszerváltás után 1989-2010	126
A Belügyminisztérium irányítása alatt 2010-től napjainkig	156
Rövidítések és szómagyarázat	166

PAPP JÁNOS

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZET EGYENRUHÁZATA ÉS VISELETTÖRTÉNETE

1867–2024

**PAPP JÁNOS BV. ALEZREDES:
A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZET EGYENRUHÁZATA
ÉS VISELETTÖRTÉNETE (1867-2024)**

Kiadja: Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága
1054 Budapest, Steindl Imre u. 8.

Dr. Tóth Tamás bv. altábornagy, bv. főtanácsos, országos parancsnok
A kiadvány megjelenéséért felelős vezető: Dr. Csató Kornélia bv. ezredes,
bv. főtanácsos, hivatalvezető, BvOP Hivatal

Főszerkesztő: Várkonyi Zsolt Kristóf főosztályvezető, BvOP Hivatal,
Stratégiai, Elemzési és Tervezési Főosztály

Kötésterv, tipográfia, fotószerkesztés, tördelés: Cserépy László. Vizuális megjelenés: Sáfrányos Krisztián bv. őrnagy. Tárgyfotó: Majoros Ádám bv. főhadnagy, Pappné Baranyi Edina Katalin bv. őrnagy. Grafika: Hamvas Máté.

A kézirat szerkesztése 2024. november 3-án zárult le.

ISBN 978-615-81129-3-2

Nyomda és kötetzet: Duna-Mix Kft.

2600 Vác, Barabás Miklós u. 1.

Felelős vezető: Szabó Bálint bv. alezredes, ügyvezető

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

ELŐSZÓ

Tisztelt Olvasó!

A Büntetés-végrehajtási Szervezet Tudományos Tanácsának és a Budapesti Börtönmúzeum, a Büntetés-végrehajtási Szervezet Szakmatörténeti Gyűjteménye és Dokumentumtárának (a továbbiakban: Budapesti Börtönmúzeum) kiadványa nem csupán tiszteletadás az évszázados múltra visszatekintő szervezeti hagyományoknak, de egyben értékteremtő és értékmegőrző tevékenységünk részét képezi.

Papp János büntetés-végrehajtási alezredes több évtizedes kutatómunkájának eredményeit összefoglalva úgy határozott, hogy mindazt az ismeretanyagot, mely a parancsnoki és a személyi állomány megjelenésével kapcsolatos, egy könyv formájában összegyűjtse. Ennek kapcsán egy állandó kiállítás is nyílik a Budapesti Börtönmúzeumban, amely a korszakokra jellemző, korhű ruházattal fogja szemléltetni az itt leírtakat.

„Az egyenruha a rendvédelmi szervnél rendszeresített, miniszteri rendeletben meghatározott egységes öltözet, valamint annak cikkei és tartozékai.”¹

„A hivatásos állomány részére rendszeresített egyenruházat kifejezi a büntetés-végrehajtási szervezethez való tartozást, az megfelel a szolgálati és igénybevételi követelményeknek, felszereltségében megjeleníti az öltözeti hagyományokat.”²

Korszakonként, koronként a politikai-társadalmi berendezkedés alakította az egyenruhák kinézetét,

[1] 2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról 2. § 9. pont

[2] 26/2005. (XII. 19.) IM rendelet a büntetés-végrehajtási szervezet öltözködési szabályzatának kiadásáról, Hatályos: 2008.05.16. – 2010.12.31.

megjelenését. Mindig az adott korszak elvárásának megfelelően történtek meg a módosítások. Az elrendelt kötelező egyenruha viselésével emelni akarták a büntetés-végrehajtási szervezet tekintélyét, erősíteni szervezeti kultúráját.

Históriánk a XVIII. században, a polgári átalakulás időszakában kezdődik. A rövid történeti kitekintés átfogó képet ad feladatainkról, kötelezettségeinkről, társadalmi szerepvállalásunkról.

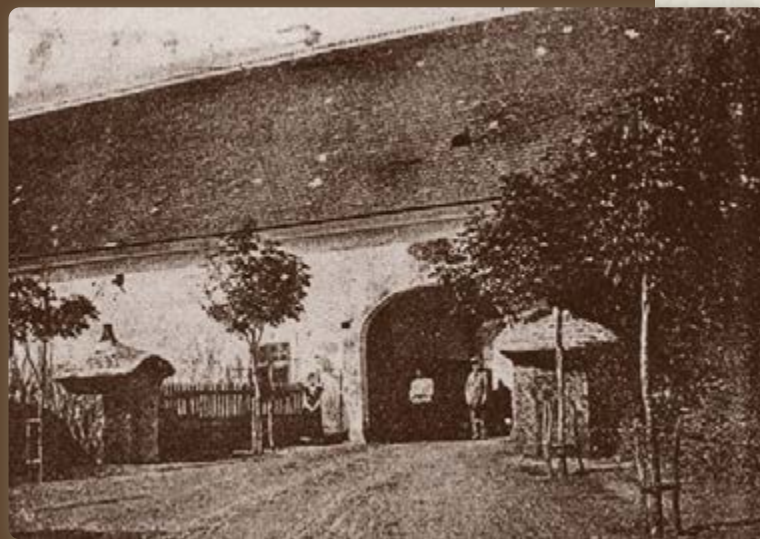
Az országos intézeti hálózat felépítésével a modern büntetés-végrehajtás alapját rakták le elődeink. Ettől a korszaktól kezdve tudjuk dokumentált formában is nyomon követni egyenruháink történeti fejlődését. A legfontosabb korszakok közé tartozik a Horthy-, valamint a Kádár-korszak, melyek gyökeres változásokat hoztak.

Korunk modern uniformisa törekszik ezt a vonalat erősíteni, egyúttal divatos öltözettel a történelmi hagyományokat ápolni. A hivatásos állomány körében igaz a mondás: a ruha teszi az embert. Erősíti az országimázst, tekintélyt és tiszteletet, erőt és egységet sugall. Egy statikus kommunikatív eszköz, szimbólum. Egyszerre elválaszt a civilektől és összeköt a szervezettel, egyúttal keretbe foglalja az életünket.

Az olvasáshoz kellemes időtöltést kívánok a magam, a Büntetés-végrehajtási Szervezet Tudományos Tanácsa és a Budapesti Börtönmúzeum nevében egyaránt.

Várkonyi Zsolt Kristóf
titkár, Büntetés-végrehajtási Szervezet
Tudományos Tanácsa

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS MAGYARORSZÁGI TÖRTÉNETE RÖVIDEN

A szempci büntetőintézet bejárata (Internet)

Magyarországon a szabadságvesztés a XVIII. században lett önálló büntetési forma. Addig a büntetések fő fajtái:

- a halálbüntetés, amit különböző módon a nyilvánosság előtt hajtottak végre,
- a különféle testi fenyítések (pl.: deresen vesszőzés, botozás, korbácsolás, stb.),
- a megszégyenítések (pl.: pellengérré állítás, kalodába zárás, stb.),
- vagy a pénzbüntetés volt.

Ebből kifolyólag nem is volt szükség szabadság elvonásával járó büntetések végrehajtására szolgáló épületekre. Természetesen ez nem azt jelentette, hogy senkit sem vetettek tömlöcbe. Akkoriban inkább olyanokat tartottak fogva, akikért tekintélyes váltságdíjat követelhettek, vagy politikai befolyásuk csökkentése végett hosszú „vendégszeretetét” élvezhették a bécsi császári udvarnak, vagy az Oszmán Birodalom szultánjának. Ezek a rabok – a fogvatartóik által kijelölt várakban – sokszor viszonylagos „luxusban” szenvedtek éveken keresztül, számos esetben halálukig.

A Habsburg Birodalom fennhatósága idején, a XIX. század közepéig, Magyarországon egységes büntetőrendszer nem alakult ki. Az „áristomokat”^[1] a pallosjoggal rendelkező földesurak várainak, kastélyainak dohos pincéiben, illetve a nagyobb városokban található városházán és megyeházán kialakított tömlöcökben hajtották végre. A kényszermunka bányamunka, erőd munkálatok, sáncmunka, hajóvontatás, csatornaépítés formájában valósult meg. A rabok őrzését a hajdúk, porkolábok végezték.

[1] Kisebbségi szabadságvesztés; fogság, elzárás.

Eötvös József portréja, Barabás Miklós olajfestménye (1845).
Magyar Nemzeti Múzeum (Internet)

Az első magyarországi fenyítőház igénye 1763-ban fogalmazódott meg a Helytartó Tanácsban, ahol felszólították a törvényhatóságokat ilyen intézmények létrehozására, ám a felhívást anyagi okokra hivatkozva országszerte elutasították.

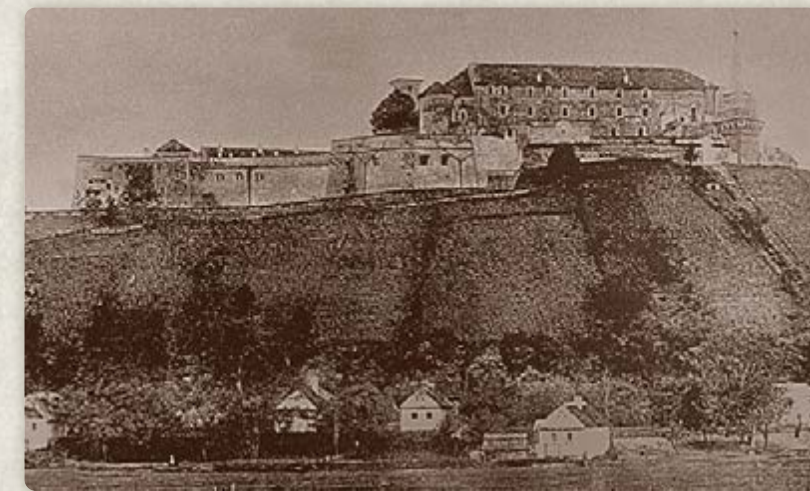
Az első országos fenyítőház 1772-ben, Szempcen kezdte meg működését, gróf Esterházy Ferenc – Mária Terézia magyar tanácsosa – nagylelkű felajánlása által, aki telket és épületet is biztosított erre a célra. Néhány év után az intézetet átköltöztették először Tallósra, majd a szegedi vár kazamatáiba. Az 1832-es megszűnéséhez hozzájárult az épület nagymértékű amortizációja és a fenntartási költségek finanszírozási nehézségei. Ezt a tulajdonképpeni első börtönt nem börtönőrök, hanem börtönőri feladatokat ellátó obsitos^[2], vagy

[2] Letöltött szolgálati idővel és obsittal, azaz elbocsátó levéllel rendelkező kiszolgált katona.

rokkant katonák látták el. Egyenruhájuk a gyalogos ezredek egyenruhájával (mellény, kabát, csizma, köpeny és süveg) egyezett meg.

A reformkor kiemelkedő politikusainak – Kossuth Lajos, Szemere Bertalan, Eötvös József – és az őket támogatóknak – Balla Károly, Bölöni Farkas, Lukács Móríc – személyes tapasztalatait felhasználva készült el 1841 és 1843 között a börtönügyi törvényjavaslat, ami a magyar börtönügy első kiemelkedő szellemi alkotása. Ezek az elképzelések ugyanakkor a császári udvar politikai és gazdasági ellenállásának áldozatává váltak.

Az 1848-49-es szabadságharcot követően, nemzeti törekvéseinket mélyen sárba tiporva, a császári udvar rákényszerítette a magyar rebellisekre az 1852-ben hatályba lépő osztrák birodalmi büntető törvénykönyvet (Strafgesetz – St.G). Ez kimondta, hogy a fő büntetési forma a szabadságvesztés. En-

A munkácsi várbörtön látképe (BPBMgy)

nek eredményeként a magyarországi törvényhatóságok, a fogvatartottak elhelyezését tekintve, olyan nehézségekbe ütköztek, melyeket a Habsburg kormányzatnak haladéktalanul meg kellett oldania.

A Szegedi Csillagbörtön udvara (BVKHSgy)

A sopronkőhidai fegyintézet látképe (BMgy)

Gyűjtőfogház az 1900-as évek eljén (BMgy)

A takarékoság jegyében fegyintézetté alakították át a munkácsi várat, valamint Lipótváron és Illván a korábbi katonai erődöt. Szintén fegyintézetté alakították át a Mária Terézia által alapított váci There-

sianumot³ és a pálosok tulajdonában lévő kolostort Márianosztrán. Erdélyben volt található az akkor már „provinciális” börtönként használt szamosújvári intézet valamint az 1860-ban épített – kifejezetten börtönnek szánt – nagyenyedi fegyintézet.

1871-ig a törvényszéki fogházak a Belügyminisztérium felügyelete alatt működtek, azt követően kerültek át az Igazságügyi Minisztérium fennhatósága alá, ami szükségessé tette az első magyar büntető törvénykönyv megalkotását. A törvénykönyv kodifikálása után, Csemegi-kódexnek is nevezett törvénytárat az 1878. évi V. törvényben fogadták el. A XIX. század utolsó negyedében jelentős börtönépítkezés vette kezdetét:

- 1883-ban átadták a mezőgazdasági jellegű Kishartai Közvetítő Intézetet (ma Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet),
- 1885-ben felépült Wagner Gyula műépítész tervei alapján az a Szegedi Királyi Kerületi Börtön, ami akkor európai színvonalat képviselt, jellegzetes csillag elrendezésével,
- 1886-ban a kőhidai cukorgyár régi épületeit felhasználva megépült az első hallgató rendszerű, azaz magánzárkás fegyintézet,
- 1892-ben épült fel a budapesti Törvényszéki Fogház, amit közismert nevén a mai napig is „Markónak” hívnak,
- 1896-ban adták át a Budapesti Gyűjtőfogházat, aminek építkezési területét a város ingyen ajánlotta fel. Ebben az időszakban adták át országszerte a legtöbb törvényszéki és járásbírósi fogházat.

Az átadásokat követően Magyarországon 9 országos fegyintézet, 65 törvényszéki és 315 járásbíró-

[3] Magyar nemesi akadémia (1767–1784), a bécsi Collegium Theresianum mintájára létrehozott, a nemesi ifjak nevelésére szolgáló tanintézet volt.

A Sátorlajaujhelyi Királyi Törvényszéket ábrázoló képeslap az 1900-as évek elejéről (BVKHSgy)

sági fogház volt, amelyeknek jelentős része a Trianoni békeszerződést követően a határokon túlra kerültek. 1920 után az ország területén 6 országos büntetőintézet, 24 törvényszéki és 90 járásbírósi fogház állt a törvényhatóságok rendelkezésére.

A két világháború között a börtönügy nem esett át komolyabb reformokon. A fogvatartottak túlnyomó részét a köztörvényesek, kisebbik hányadát a Horthy-ellenesek, politikusok, összeesküvők képezték.

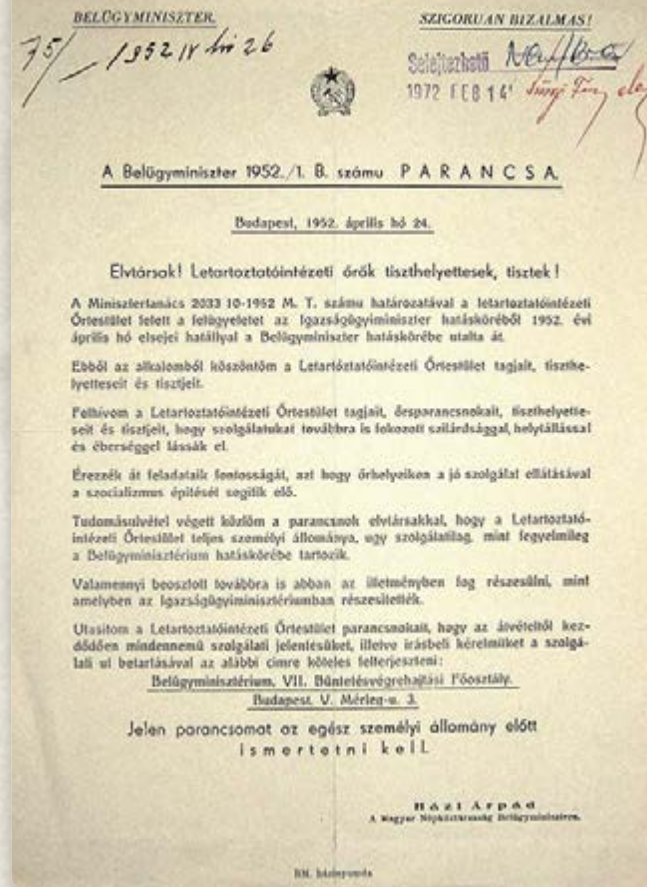
1941-től létrejött a Magyar Királyi Honvédség Vezérkari Főnökség (a továbbiakban: VKF) Bírósága, ami főképpen a háborús helyzet általi németellenességgel, baloldali elégedetlenséggel és partizán-tevékenységgel kapcsolatos ügyeket tárgyalta. Ezen eljárások fogvatartottjainak elhelyezése érdekében a VKF átvette néhány törvényszéki fogház felett az irányítást. Ezekben az intézetekben általában, közvetlen frontszolgálatra alkalmatlan, póttartalékos honvédek teljesítették őrszolgálatot, míg a börtönök igazgatási feladatait továbbra is a képzett tisztviselők látták el.

A II. világháború befejezése ismételt jelentős változást hozott a büntetés-végrehajtás életében. A börtönök személyzetét szinte teljes egészében lecserélték, azonban ekkortól nem a szakmai felkészültség, rátermettség, hanem az ideológiai meggyőződés volt a szolgálatra való alkalmasság záloga.

1948. július 1-ével megszüntették a járásbírósi fogházakat, aminek következtében a megmaradt büntetőintézetekben megnőtt a zsúfoltság és a körülmények elviselhetetlené váltak. Az ideológiai felkészítés az intézetekben működő politikai tisztek útján a „Ne csak őrizd, gyűlöld is” jelmondatot súlykolta a felügyeletbe. 1949-től kezdődően a büntetés-végrehajtás részére gyárak, építkezések, bányák kerültek átadásra, amelyek szovjet mintára nyitott fogvatartási helyszíneknek számítottak. Ilyen munkahelyi parancsnokságok működtek

Fegyőrök közvetlenül a II. világháború után (BVKHSgy)

Hazi Árpád belügyminiszter parancsa a szervezett belügyminisztérium alá helyezéséről 1952 (BVKHSgy)

többek között Lábatlanon, Tiszalökön, Csepelen, Almásfüzitőn, Kazincbarcikán, Oroszlányban, Recskén és Komlón. 1950-től a büntetés-végrehajtás mellett az Államvédelmi Hatóság is részt vett a büntetőintézetek őrzésében. Kezelésükbe tartozott a Pestvidéki Fogház, a Budapesti Gyűjtőfogház és a Váci Fegyház. A mai Budapesti Fegyház és Börtönhöz tartozó annamajori területet 1950-ben a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet jogelőd intézetéhez, majd 1951-től a Székesfehérvári Megyei Börtön irányította. 1953-tól az intézet önállóvá vált, és megkezdte működését a Baracskai Börtön és Fogház. 1954-ben hozták létre a Pálhalmai Bün-

tés-végrehajtási Munkahely Parancsokságot, amely jogutódjaként létrejött a Pálhalmai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet. Ezekben az időkben a szervezet volt mikor a Belügyminisztérium és volt, hogy az Igazságügyi Minisztérium irányítása alá tartozott, attól függően, hogy melyik államhatalom és hatalmi törekvés érvényesült. Az intézetekben folyó munka minősége is tükrözte az adott kor követelményeit.

Az 1956-os eseményeket követően a büntetés-végrehajtás a megtorlás aktív részese lett. Bebörtönzött és sokszor halálraítélt „népellenségek”, politikai foglyok töltötték meg a büntetőintézeteket. 1961-től azonban fokozatosan amnesztiát kaptak a politikai nézeteikért börtönbe vetettek és az intézetek ismét a bűnelkövetők őrzésével, társadalomba történő visszaillesztésével foglalkozhattak.

Fokozatosan megerősödött a nevelési szolgálat, ahol a nevelők a fogvatartottakkal közvetlenül érintkezve próbálták a helyes út felé irányítani neveltjeiket. A börtönökben folyó munkáltatás már nem a kényszer eleme volt, hanem az egyéni felelősség kialakításának eszköze, a rabkeres-

Garassin Rudolf bv. ezredes kitüntetését ad át 1952-56 (BVKHSgy)

A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet III. objektumának épülete (BVOPa)

ményt a fogvatartott szabad elhatározása szerint használhatta fel.

A XX. századot komolyabb börtönépítések nem jellemezték. A mai intézetek jelentős részét Ferenc József uralkodása alatt épült objektumok alkotják. Ezek az épületek átadásuk óta kizárólag modernizációs felújításon estek át, amik csak kisebb átépítést engedtek meg. 1971-1974 között épült meg a fiatalok bűnelkövetők befogadására alkalmas

A Tiszalöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézet madártávlattól 2007 (TOBVIa)

Fiatalok Büntetés-végrehajtási Intézete Tökölön. 1991-ben adták át a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet II. objektumát, ami szigorított javító nevelői munkát végrehajtó intézetnek készült. Jelenleg fiatalok elhelyezésére szolgál. 1999-ben került átadásra a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet III. Objektuma (Venyige utcai épület), ami 8 emeletes vasbeton szerkezetével a kor biztonsági követelményeinek maximálisan megfelelő képviselője volt.

2003-ban, az akkor Magyarországon utolsóként működő várbörtön bezárásra került Veszprémben, és átadták a modern kor követelményeinek minden tekintetben megfelelő új börtönépület-együttest. Az európai színvonalú fogvatartás – a „PPP” konstrukcióval, azaz magántőke bevonásával épült – két intézetben valósult meg. 2007-ben átadásra került a volt katonai kiképző bázis épületeinek átépítésével létrehozott Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet és a zöldmezős beruházással létrejövő Tiszalöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézet. ●

AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA IDŐSZAKA

1867-1918

AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA IDŐSZAKA

I. Ferenc József portréja.
Adolf Pirsch (1858-1929) olajfestménye, 1900
(magnoliabox.com)

Fent balra: A Ferenc József Rend
tiszti keresztje (VLgy)

A kiegyezést megelőző és azt közvetlenül követő időszak börtönügyi tisztviselői és őrszemélyzeti egyenruháiról pontos szabályzások nem állnak rendelkezésünkre. Elmondhatjuk, hogy az egyenruhák kinézete igencsak vegyes képet mutatott, ami alapvetően abból is következett, hogy az elítéltek őrzésében részt vettek fegyőrök, katonák és hajdúk is, akiknek ruhája a szervezeti hovatartozásnak megfelelő volt. 1867 után a nyugdíjba vonuló börtönigazgatók állásait több helyen az 1848/49-es magyar forradalom és szabadságharc veterán honvédtisztjei töltötték be. Valószínűsíthető, hogy ők a korábban viselt honvédtiszti egyenruhát vagy ahhoz nagyon hasonló ruházatot viseltek. Talán ennek eredményeként lett a nemzeti identitást tükröző zsinóros, azaz huszárosan szabott kivitelű barna zubbonyból és buzérvörös sapkából álló viszonylag egységes őrtestületi egyenruha. Az igazságügy miniszter a börtönökben

Börtönőrök 1870-es években még zsinóros
attilát viseltek (Internet)

Gyűjtőfogház körfolyosója az 1900-as évek elején (BVKHSgy)

szolgálatot teljesítő hivatalnokok és őrszemélyzet felszerelését, egyenruháját, kitüntetési jelvényeit és rangjelvényeit külön rendeletekben szabályozta.

Hivatalnokok (tisztikar):

1891. november 30-án megjelent igazságügy miniszteri rendelet¹ írja le elsőként részletesen a magyar királyi országos büntető intézetek hivatalnokainak ruházatát. Ebben az időben a hivatalnoki beosztásban lévők látták el a börtönök igazgatását, adminisztratív munkáját valamint, az egészségügyi ellátással, oktatással, és vallásgyakorlással járó feladatokat. Az őri személyzet volt felelős a ren-

[1] 1891 évi 43,845. sz. IM rendelet „Öltözeti szabályzat a magyar kir. országos, büntető intézeti hivatalnokok részére”.

dért, biztonságért, foglalkoztatásért, valamint az ételmezésért. Az őrség arra alkalmas tagjai látták el a kapuügyeletet, valamint a kórtermek őrzését is. Az őrszemélyzet szolgálati beosztás szerint az alábbiakból tevődött össze:

- napos őr,
- nappali felvigyázó őrök,
- kórházi felvigyázatra rendelt őrök,
- éji őrök,
- kapuőr,
- munkavezetők,
- kíséző őrök,
- nőfelügyelők.

Irányításukat a börtönőrmester látta el, akinek a felettese a fogházfelügyelő (börtöntiszt, várnagy) volt.²

A hivatalnokok egyenruhái díszöltönyből és házi öltönyből álltak, amiknek beszerzéséről mindenki maga volt köteles gondoskodni. A díszöltönyt csak az igazgatók voltak kötelesek megvásárolni, a többi tisztviselő, ha már beszerezte ezen öltözetet, annak lehetősége volt hordani, de nekik nem tették kötelezővé. Számukra csak a házi öltöny és a kard viselése volt elrendelve.

A díszöltöny az alábbi ruhadarabokból állt:

- kalap: 13 cm magas fekete finom nemezsből készült, aminek karimáját egy 2 cm széles, három, egy-egy milliméteres ibolyaszínű csíkkal átszőtt aranszalag szegélyezte. Szintén ilyen szalag futott körbe a kalap fejrészén, ami a viselés szerinti baloldalon található aranyozott lapos ércboglár kalapdísz alatt futott össze. A kalapdísz két egymás felé hajló lombág közötti koronás magyar címert ábrázolt. A boglár mögé pedig – a fővárosi rendőrökével teljesen megegyező – 30 cm hosszú fehér lószőr-forgó volt tűzve.
- atilla: Sötétkék finom posztóból³ készült, ami 1,5 cm távolságban 0,5 mm széles ibolyaszínű selyemcsíkkal átszőtt aranszalaggal volt díszítve. Mellrésze 5 db aranyozott fémgommbal záródott. A hátrészt két oldalt ferde irányú, valamint az ujjakat 11 cm magas arany zsinórból készített vitézkötés díszítette.

[2] Szolgálati utasítás a magyar kir. első folyamodású bíróságok fogházainál és börtöneinél alkalmazott felügyelő-személyzet számára (Kivonat a magy. kir. Igazságügyminiszternek 1874-ik évi február hó 18-án 696. szám alatt kelt szabály rendeletéből) Budapest 1874.

[3] Kártolt gyapjúfonálból vászonkötéssel szőtt, bolyhozás után kallózással nemezelt felületű, vastag szövet; főleg katonaköpenyek, kabátok készítésére használatos.

Tisztviselő nyári zubbonyban és fehér sapkában az 1900-as évek elején (Pjgy)

- díszpantalló: Külső varrásába egy 1,5 mm széles ibolyaszínű posztó volt bevarrva. Színe megegyezett az atilláéval.
- bőrkesztyű: Színe fehér, mosható.

Rendőrtiszti kalap lószőr forgóval az 1900-as évek elejéről (HM HIMgy SZN)

A házi öltöny elemei:

- sapka: A honvédtisztkéhez hasonló kivitelben, szemernyővel, állszíjjal és hurkos rózsával ellátva fehér sima posztóból és fekete lakkozott bőrből készült. A díszöltöny kalapjához hasonlóan – lila beszövésű aranszalaggal volt körbeszegve. Elülső részén, egy kis aranygombon körbehurkolt aranszalag volt található, fölötte helyezkedett el a sűrű aranszalagos 3 cm átmérőjű sapkarózsa, aminek a közepében ibolyaszínű bársonyra hímzett, aranszalag magyar korona állt.
- zubbony: Ez a ruhadarab finom sötétkék posztóból készült, 5 db aranyozott rézgomb segítette a záródását. Mindkét oldalán a mell és a csípő tájékán egy-egy, összesen négy, kanyaros fedővel ellátott zseb volt található. Karján sem arany paszományt⁴ sem zsinórt nem lehetett viselni. Gallérját lila beszövésű aranszalag zsinórral szegélyezte, aminek elülső részén volt megtalálható a kitüntetési jelvény. Jelen esetben nem a szó szerinti kitüntetésekről beszélünk, hanem „az egyes állásoknak és fizetési

[4] Arany-, ezüst- vagy selyemszálakból készített lapos szalag, amelyet díszítésül öltönyökre szoktak felvarrni.

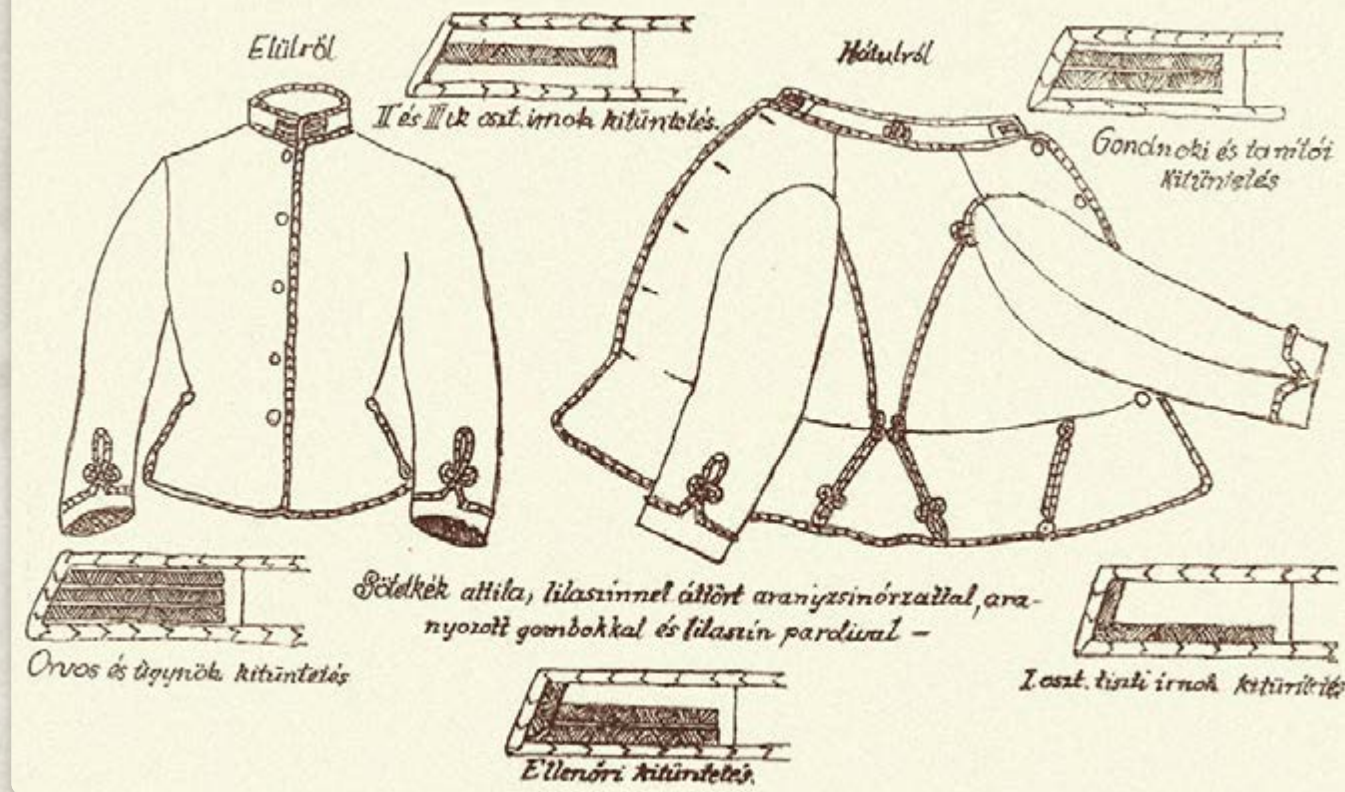
osztályoknak egymástól való megkülönböztethetősége végett”⁵ alkalmazott rendfokozati jelzésekről. Ezen kitüntetési jelvényeket tisztviselők (tiszt kar) viselték a következő formában:

- › II. és III. osztályú tisztviselők a 9 cm hosszú parolira⁶ felvarrt 8 cm hosszú egy-egy egyenes aranszalagot viseltek.
- › I. osztályú tisztviselők a gallérvarrás mentén, annak első szélein egy szegletben, hajlított arany paszományt viseltek oly módon, mint a katonáknál a tiszthelyettesek,
- › a gondnok és a tanítók – a gallér közepén aranszalag felosztással – két aranszalag paszományt viseltek úgy, hogy a paszományokat 2 mm-re kellett helyezni egymástól, valamint a paroli hátsó végén 1 cm távolságnyi szabadon kell maradjon,
- › az ellenőr két aranszalag paszományt viselt, amelyek közül az egyik a gallérvarrások mentén a sarokba volt hajlítva,
- › az ügynök és az orvos három egyenes aranszalag paszományt viseltek,
- › az igazgató atillájának gallérja köröskörül 3 cm széles aranszalag paszománnyal volt díszítve. Csillag vagy rózsza erre a paszományra nem járt.

Ferenc József 1895. január 6-án kelt legfelsőbb elhatározásával, a királyi országos büntető intézetekben alkalmazott tisztviselők egyenruházatára vonatkozólag, új módosítást engedélyezett, amely kiterjedt a törvényszéki fogházaknál alkalmazott fogházfelügyelőkre is. Ez a szabályzat az 1891-ben

[5] A kir. igazságügyminiszternek 43.845/1891. IM. sz. rendeletével közölt öltözeti szabályzat a magyar kir. országos büntető intézeti hivatalnokok részére.

[6] Egyenruha hajtokájára varrt, meghatározott alakú szövetdarab, melynek színe a hovatartozást (eleinte a csapattestet, később a fegyvernemet) jelentette.

kiadott IM. rendeletről csak a rangjelvények (kitüntető jelek) tekintetében tért el. Az eddig alkalmazott arany paszományok helyett ezüst, illetve arany rózsák (rosetták) kerültek bevezetésre a következő módon:

Az igazgatók atillájának gallérját 3 cm széles arany paszomány borítja, a gallér díszítése az alábbiak szerint nézett ki:

- › VII. fizetési osztályba sorolt igazgatók esetében ferdén egymás fölött két-két ezüst rózsácska (rosetta);
- › VIII. fizetési osztályba sorolt igazgatók esetében egy-egy ezüst rózsácska, aranylemezekből készített kereszttel átszőve;
- › IX. fizetési osztályba sorolt ügynökök és ellenőrök: az ibolyaszínű parolin háromszögben felvarrt három-három arany rózsácska, keresztbe ezüstlemezekkel átszőve;

A börtönügyi tisztviselők atillájának és kitüntető jelvényeinek szabályzati ábrázolása (EJgy)

- › X. fizetési osztályba sorolt ellenőrök: az ibolyaszínű parolin két-két ezüst lemezből képzett kereszttel átszőtt arany rózsácska;
- › XI. fizetési osztályba sorolt tiszt őrnök: az ibolyaszínű parolin egy-egy ezüst lemezből képzett kereszttel átszőtt arany rózsácska;
- › IX. fizetési osztályba sorolt orvosok: az ibolyaszínű parolira felvarrt három-három, a X. fizetési osztályba soroltaknak két-két arany lemezekből képzett kereszttel átszőtt ezüst csillag;
- › XI. fizetési osztályba sorolt intézeti tanítók: az ibolyaszínű parolira felvarrt arany lemezzel keresztet képző egy-egy ezüst rózsácska.
- szürke pantalló és csizmanadrág: A honvédségnél megengedett minden szürke színű és szövetű pantalló és csizmanadrág viselhető volt a házi öl-

Tisztviselő fehér sapkában, kék zubbonyban (Darabant aukciós ház)

tönyhöz. Jellegzetesség, hogy ezeken a nadrágokon nem volt szegély.

- tisztviselői kard: Kosara és kupakja sárgaréz, fogantyúja fekete, rovátkos volt. Tokja feketére lakkozott bőrrel bevont bádóg. A tokon arannyal bevont két darab hordpánt és koptató volt található. A tisztviselői kard 2,5 cm széles hordszóját, kívül közepén 2 mm ibolyaszínnel átszőtt arany paszomány borította.
- nyakravaló: Fekete selyemből vagy gyapjúból készült fehér szegéllyel ellátott kivitelben.
- felszárú csizma: Feketített sima fejű kellett legyen, vagy gumibetétes cipő.

- csizma: Kanyaros szegélyű, egyszerű bőrrózsával díszítve. Ez megegyezett a honvédség tiszt lábberivel.
- köpeny: Sötétbarna posztóból készült, sötétkék béléssel rendelkező váll-szalag nélküli, tiszt kivitelben. Két sorban öt-öt aranyozott fémgombbal volt ellátva, a lábikrák közepéig ért. Gallérján ibolyaszínű hajtóka található, amit egy-egy kisméretű aranyozott fémgomb díszített. A kard kényelmes elhelyezésére a köpeny bal zsebfele alatt egy 13 cm hosszúságú bevágás szolgált. A köpeny előrésze, zsebfele, ujjhajtásai, hasitéka, derékszalagja ibolyaszínű posztóval voltak szegélyezve.

Tisztviselő fehér sapkában és barna köpenyben (BFgy)

Őrszemélyzet:

Először 1870-ben az igazságügyi rendeletben szabályozták a fegyőrök egyenruháját, amit később az alábbiak szerint módosítottak.

- Köpeny: A véderőnél is használt szürke posztóból, fazon szerint készült, gombjai félkör alakú rézgombok.
- Sapka: A korábbi buzérvörös⁷ helyett 1886-tól búzavirágkék posztóból készült, amely szabásában és kivitelében megegyezett a honvédség legénységi sapkájával. Elöl egy ezüstzsinóros sapkarózsa, benne fémszállal hímzett magyar korona, alatta két darab réz gomb díszítette. A korai darabok vi-

[7] 1886. évi 30.974. sz. IM rendelet állapította meg a változást.

harszój nélkül, majd később nélküle, két réz csattal ellátott fekete lakkozott bőrből készültek, amelyet a végein két kisméretű, gömbölyű rézgomb rögzített a sapkához. Szemernyőjét fekete bőrből gyártották.

- Nadrág: Magyaros szabású, szintén búzavirágkék posztóból varrták, amit kék szarufa zsinórból készült vitézkötés díszített.
- Téli zubbony: Eredetileg barna posztóból készült, viszont színét 1876-ban rendeletileg megváltoztatták a sokkal tartósabbnak bizonyuló sötétkékre,⁸ amelynek mellrészén öt féldomború rézgomb

[8] 32.420/1876. (XI.15.) IM. r. a fegyintézetben alkalmazott fegyőrészek. VI. köt. 185–187. p.

A Satoraljaújhelyi M. kir. törvényszéki fogház személyzete, 1900-as évek eleje (BVKHSgy)

volt megtalálható. Mell és derékrészen két-két rejtett zsebet alakítottak ki, amit íves zsebfedő takart. A 4 cm magas állógallérját körbe és kézelőjét kékszínű selyemre varrt szarufa zsinórból készült vitézkötés díszítette.

- Mellény: Eleje búzavirágkék posztóból, a háta fekete pamutkelméből készült, melyet hét darab csontgombbal lehetett zárni.
- Nyári zubbony és nadrág: Csinvat⁹ anyagból készült, a zubbony lehajtható gallérral rendelkezett, rajta téglalap alakú lila posztó rangjelzést viseltek.

1867 M werndl szurony (Internet)

Az 1886. évi igazságügy miniszteri rendelet nem szabályozta az őrség rangjelzéseit, ami annak hiányában különböző intézetekben igen csak vegyes képet mutatott. Az egységes rendszer kialakításának érdekében az 1893-ban rendeletileg lett szabályozva.

A rangjelzések az alábbiak szerint alakultak:

- › Az őrparancsnok zubbonyának ibolyaszínű gallérján lévő paroliból 1 cm szélességnek szabadon kellett maradni, melyet 3 cm széles és 8 cm hosszú ezüst paszomány díszített.
- › Főfegyőrök, fogház és börtön őrmester, állami fogház főfelügyelői három darab 1 cm széles 8 cm hosszú ezüst paszományokat viseltek 9 cm hosszú ibolyaszínű parolin. A paszományokat úgy kellett elosztani, hogy azok között 2 mm távolság legyen.
- › I. osztályú fegyőr, börtönőr és közvetítő intézeti felügyelő gallérjának alsó részén két vízszintes paszomány volt található.

[9] Pamutból, lenből készült, igen erős, sűrűbb szálú, rendszerint sávolykötésű szövet.

Főfegyőr az 1900-as évek elejéről (BFgy)

- › II. osztályú fegyőr, börtönőr parolijának alsó szélét egy vízszintes paszomány díszítette.
- › Próbaszolgálatos fegyőrök és börtönőrök véglegesítésükig rangjelvényt nem viselhettek.
- Kard: Az altisztek 1861 M gyalogostiszti szablyát viseltek épp úgy, mint a honvédségnél, amit egy nemzeti színeket magába foglaló szőr-kardbojt díszített.

Azon őrparancsnokok, akikre nem terjedt ki az 1876. évi rendelet, másfajta egyenruhát hordtak:

- Sapka: A tisztviselőkével megegyező szabásban, de fekete posztóból készült, amit ezüstzsinór és sapkarózsa díszített.

A sátorajaúhelyei kir. törvényszéki fogház gondnoka katonai fiával és Onuska fegyőrrel (BVKHSgy)

- Zubbony: Az őrség téli zubbonyához hasonló kivitelű, de a gallért és az ujjakat díszítő zsinór szintén ezüstszerű.
- Nadrág és köpeny: Mindkét ruhadarab az intézeti tisztviselők nadrágjához és köpenyéhez hasonló szabásban, viszont az őrszemélyzet ruházatához használt posztóból készült.
- Kard: Az altisztekkel megegyező 1861 M gyalogostiszti szabályt használtak, amihez az 1867. évi rendeletben meghatározott lila beszövéssel és lila zsinórral díszített ezüstszerű kardbojt volt viselhető.

Az országos letartóztatási intézetekben alkalmazott őrparancsnokokat és főfelügyelőket az állami tisztviselők XI. fizetési osztályába sorolták, így a letartóztatási intézetek tisztviselőinek az 1895. évi miniszteri rendeletben meghatározott ruházatot kellett viseljük tisztviselők rangjelvényeivel.

A budapestiek kivételével a fogházfelügyelők XI. fizetési osztályba voltak sorolva. Ők ugyanabba a fizetési osztályba sorolt tisztviselők kitüntetésű jelvényeit viselik.

A budapesti három fogházfelügyelő, akik a X. fizetési osztályba vannak sorolva az ellenőrök és gondnokok kitüntetésű jelvényeit hordták.

1902-ben az országos letartóztatási intézetek altiszti és őrszemélyzet rangjelvényének ismételt változtatására volt szükség, amit az új fizetési fokozatba való besorolás tett indokolttá.¹⁰

Rangjelvényüket továbbra is lila színű parolinn hordták az alábbi módokon:

- az altisztek keskeny ezüst nyak- és karzsinór viselése mellett
- › első fizetési fokozatban három ezüst sávot,

[10] A kir. igazságügyminiszternek 23319/1902. IM. számú rendelete az országos letartóztatási intézetekben alkalmazott örök és altisztek rangjelzésének megállapítása tárgyában.

A Váci Hírlap 1925.03.29-én megjelent újságcikke (Pfgy)

A Szegedi Kir. Fegyintézet állománya az 1900-as évek elejéről (BVKHSgy)

- › második fizetési fokozatban két ezüst sávot,
- › harmadik fizetési fokozatban egy ezüst sávot,
- az örök továbbra is kék nyak- és karzsinór viselése mellett
- › első fizetési fokozatban három ezüst sávot,
- › második fizetési fokozatban két ezüst sávot,
- › harmadik fizetési fokozatban egy ezüst sávot hordtak.

A zubbonyon az altisztek paroliját a nyak- és karzsinórral megegyező ezüstszerű díszítette.

1891-ben az igazságügy-miniszter rendeletbe foglalta a fogházőri egyenruhák minél kifogástalanabb előállítását, ami elsősorban az egységes kinézetet, valamint a megfelelő ruházati pótlást irányozta.

A fogházőri egyenruhát meg lehetett rendelni az illavai, lipótvári, munkácsi, soproni, szamosújvári és váci fegyintézetek, valamint a Szegedi Királyi Kerületi Börtön iparüzleteinek bármelyikénél 26 forint 90 krajcárért. Csizma készíttetésére 6 forint 70 krajcárért a munkácsi fegyház, a szegedi börtön és a szamosújvári fegyintézet iparüzleteinél volt lehetőség.¹¹ ●

[11] A m. kir. igazságügyminiszternek 47.053/891. szám alatt valamennyi kir. ügyészhez, a kir. főügyészekhez, továbbá az illavai, lipótvári, munkácsi, soproni, szamosújvári és váci országos fegyintézetek, valamint a szegedi kerületi börtön igazgatóságaihoz intézett körrendelet a kir. ügyészségi és kir. járásbírói fogházak mellett alkalmazott őrszemélyzet egyenruházatának és csizmáinak előállítására vonatkozó módosított szabályozása iránt.

Az Illavai Kir. Fegyintézet tisztviselői kara a századfordulón. Jól látható a mellékkengyeles kard, valamint az öltözet elemei. (Illavai fegyintézet, Szlovákia)

*Fegyőr tisztviselői szablya
(HM HIMgy 77.97.7.7-2)*

*Tisztviselői bőrkesztyű
(P]gy)*

A Sátoraljaúlhelyi Kir. Törvényszéki fogház gondnoka családja körében (BVKHSgy)

Elsősztályú fogházőr (BVKHSgy)

*Fehér tisztviselői sapka
(HM HIMgy 341/91gysz)*

*Egészcipő
(HM HIMgy 83.124.1)*

Főfegyőr Illaváról (Illavai fegyintézet, Szlovákia)

Lindenberger Lajos tisztviselői egyenruhában családja körében (BVKHSgy)

II. osztályú börtönőr, egyenruháján nem szabályos szükségparolival (Konczhidai Gábor tulajdona)

Lent balra: fegyőr altiszti szőr kardbojt (HM HIMgy A 566)

Lent jobbra: 1861 M gyalogtishti kard markolata (P]gy)

Monarchiás altiszti királykék tábori sapka, ami meggyegyzett az őrtestület sapkájával, kiegészítve egy két csattal ellátott viharszíjjal (Internet)

Börtönügyi tisztviselő köpenyben, zsebhásítékban tisztviselői mellékkengyeles kard az 1900-as évek elejéről (P]gy)

Harmadik fizetési fokozatba sorolt altiszt 1861 M karddal, rajta nemzeti színű szőrbojt (Roman Nederost gy. Szlovákia)

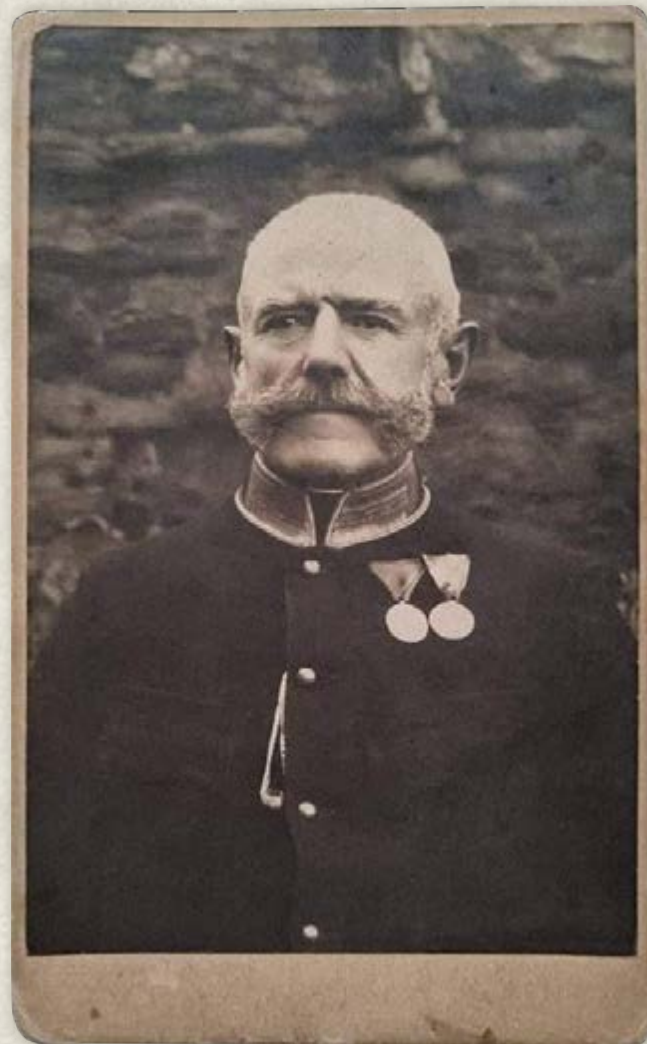

Kisfaludy László, a budapesti törvényszéki fogház gondnoka, most ülte meg negyvenéves szolgálati jubileumát.

Díszöltönyt viselő fogházgondnok (Érdekes Újság 1915. július 15-i száma)

Aranyszállal himzett és fém kivitelű kalapcímerke (CsZsgy) és egy eltérő kivitelű fém kalapcímer (HM HIMgy)

Főfegyőr az 1900-as évek elejéről
(Erik Naberhuis gy. Hollandia)

Tiszti rozetta (rózsácska)
a monarchia időszakából
(Pjgy)

A Váci Fegyintézetről készült színezett képeslap
az 1900-as évek elejéről (Pjgy)

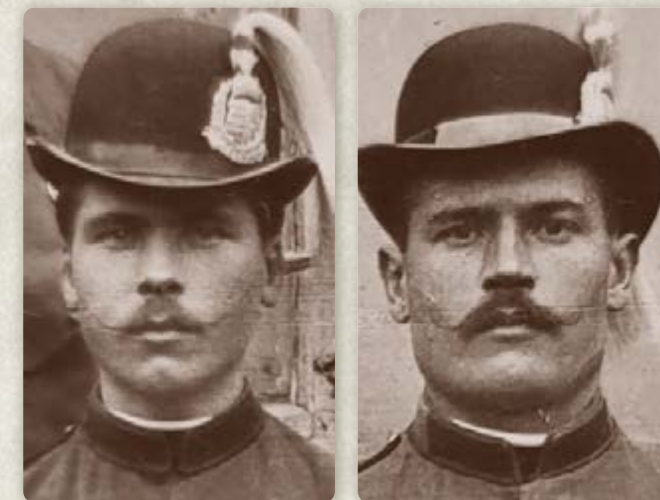
Első fizetési fokozatban lévő altiszt három ezüst sávval
a paroliján, 1902 (Erik Naberhuis gy. Hollandia)

Tisztviselő házi öltönyben (Pjgy)

I. osztályú tiszti írnoki egyenruha, 1800 as évek vége
(Kogler Julianna tulajdona)

Monarchiás városi rendőrök a fegyőrökével megegyező
kalapokban (Börcsök Ernő tulajdona)

A HORTHY-KORSZAK

1920-1945

A HORTHY-KORSZAK

Vitéz nagybányai Horthy Miklós, a Magyar Királyság kormányzójának portréja, olajfestmény (Internet)

Fent balra: A Horthy Vitézi rend zománcozott jelvénye (VLgy)

Jobbra: Gömbölyű rézgomb az őrtestület részére (P]gy)

Az I. világháborút követő Trianoni békeszerződés nagymértékben kihatott a büntetés-végrehajtásra és az intézeti hálózatra is. Magyarország területének 2/3 részét elvesztette és ezzel egyetemben az intézményeinek jelentős hányadát is.

1920-tól 1945-ig a végrehajtásért felelős intézetek személyzetének ruházata csak a tisztviselők esetében ment át jelentősebb változtatáson. Az őri állomány továbbra is a monarchiából származó ruhadarabokat viselte kisebb módosításokkal, ami alapjában véve a nadrágra korlátozódott. A továbbiakban az őrparancsnokok nadrágját viselték, ami szabásában megegyezett a tisztviselőkével, viszont az a korábbi királykéek színben készült. Zsinórzat a továbbiakban nem volt rajta.

A börtönügyi tisztviselők ruházata továbbra is díszöltönyből és házi öltönyből állt.

A díszöltöny alkotó részei: kalap, attila, díszpannalló és fehér bőrkesztyű, a korábbiakban leírtakkal teljesen megegyező kivitelben.

A házi öltönyhöz tartozott:

Vitéz Várnagy Sándor m. kir. fogházfőfelügyelő vasúti utazási igazolványa, 1942 (P]gy)

Após-maszkban megszökött egy rabnő a Markóból

Holt részegen találták meg egy korcsmában

Vakmerő sajtós történet legutóbb a Markó-utcai fogházból, ahol hosszabb ideje vímszólati fogságban volt Sebestyén Pálné takarítóné. Sebestyéné, akit különböző kisebb lopásokkal vádol az ügyészség, naponta reggel 8 órakor feljárt takarítani Várnagy Sándor fogházgondnoknak az épületben levő lakására a dolgot végezve, visszatért a fogházba.

A fogházgondnoknak néhány nap óta vendége volt: az apósa Jakóti nála s ezt az alkalmat használta fel Sebestyéné arra, hogy páratlan furfanggal megszökjön a fogházból. Tegnap reggel már fél hatkor megjelent az asszony a fogházgondnok lakásán, amelynek folyosóján fogházőr teljesít szolgálatot.

— Elutazott már a gondnok úr apósa! — kérdezte s a fogházőr tagadó válasza után így folytatta:

— Azért jöttem, mert ma reggel kell utaznia és segítenem kell.

Kézbe bement a lakásba, amelynek ajtajában egy óra múlva vaddiszkalapos, felgyúrt pallóru férfi jelent meg, szájában cigarettával, mindkét kezében egy-egy díznőbőr-kofferral, amelyeket a fogházőr nagy elővigyéltséggel vett át s le is kísérte a férfit a 9-ik kapuig, amelyet kinyitott s udvarra-

san elkísérte a gondnok apósnak vett férfitől. Az ór visszatért a folyosóra, amelyen 8 óra után néhány perccel megjelent a fogházgondnok a megkérdezte az őrt, miért nem jön a takarítóné. Az ór jelentette, hogy az asszony itt volt s most is bent van s azért érkezett már korábban, mert a gondnok apósnak elutazásánál akart segíteni.

Néhány pillanat alatt kiderült, hogy a gondnok apósnak eszedgában sem volt még elutazni, most is mélyen alszik s hogy a díznőbőrös, vaddiszkalapos, cigarettás férfi nem volt más, mint Sebestyén Pálné. Azonnal hajszá indul a megszökött asszony kezekeztetésére. Az egyik fogházőr tudta, hogy Sebestyéné melyik házban dolgozik, mint velle s tegnap délután a ház környékén az egyik kocsmában meg is találták Sebestyénét, még pedig holt részegen álmagban. Kiderült, hogy az asszony rövid egy óra alatt egy esomó holmit becsomagolt a két bőröndbe, néhány kisebb tárgyat értékesített s az így szerezett pénzzel a kocsmban lopta magát. A lopott holmák legnagyobb része megkezdte Sebestyénét természetesen annál jobban tartották s visszakísérték a Markó-utcai fogházba.

Tudósítás a Markó utcai börtönből való szökésről (Internet)

- 1925-ben rendszeresítették a honvédtisztekéhez hasonló alakú fekete posztóból készült, bőr szemnyővel, állszíjjal és hurkos lila bársonyra hímzett koronás rózsával ellátott sapkát. A fejfedőn ugyanakkor nem a szent koronát ábrázoló kis gombokat, hanem sima fejűeket használtak.¹
- Sötétkék zubbony, amely 5 darab aranyozott gombbal záródott és aranyzsinórral volt díszítve. Gallériján az 1931-ben bevezetett 3 cm széles és 8 cm hosszú ibolyaszínű hajtóka volt található. A IX., X., XI. fizetési osztályba tartozó tisztviselők ibo-

[1] 13.721/1925. I.M. sz. A kir. orsz. büntetőintézeteknél és kir. bírósági fogházaknál alkalmazott tisztviselők öltözeti szabályzatának módosítása.

lyaszínű hajtókéjükön egy, kettő illetve három arany rózsácskát (rosettát) viseltek, míg a VI., VII., VIII. fizetési osztályba tartozók a gallérjukon csukaszürke hajtókéjára varrott ezüst paszományon a gallér mindkét végén alkalmazott egy, kettő vagy három arany rózsácskát. Az ezüst paszományt úgy kellett elhelyezni, hogy a hajtóka felső részéből 0,7 cm-nyi sáv szabadon maradjon. A VI. és VII. fizetési osztályba sorolt igazgatók ugyanolyan rangjelzést használtak, mint az előbbi tisztviselők, viszont zubbonyuk bal vállán 5 mm széles meggy-színű selyemmel átszőtt aranyzsinórból készült vállfonatot is viseltek. Az V. fizetési osztályba tartozó igazgató rangjelzésül az egyenruha gallérjára varrott 3 cm széles aranyzsinóru paszományon a gallér mindkét végén egy-egy ezüst rózsácskát hordott. A vállfonat az ő zubbonyán is megtalálható volt.²

- Az V. fizetési osztályba tartozó igazgató szürke nadrágjára egy 4 cm széles függőlegesen futó lila sávot is varrtak.

[2] A m. kir. igazságügy miniszternek 30.200/1931. I.M. számú rendelete, a kir. országos büntetőintézeteknél és a kir. bírósági fogházaknál alkalmazott tisztviselők rangjelzése és kardja tárgyában.

Börtönőrmester családja körében 1940 előtt (P]gy)

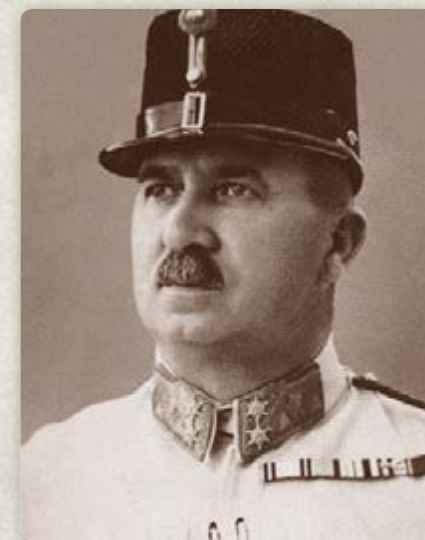
A Miskolci Kir. Törvényszéki Fogház állománya 1940-44 között (Internet)

- Egységesen fekete selyemből készült, fehér nyakszegéllyel ellátott nyakravalót viseltek.
- Lábbelinek fekete és sima fejű cipő vagy félszárú csizma volt a megengedett.
- Köpenyük ibolyaszínnel szegélyezett, két sorban aranygombos, barna kivitelben készült.

1931-től a börtönügyi tisztviselők szolgálati tekintélyének növelése érdekében az 1861 M gyalogostizti kardot viselték. A fényképek tanúsága szerint, némely

tisztviselő valószínűleg a sorkatonai szolgálatára utalva, az előírt helyett 1904 M lovastizti kardot is hordott. A kardot egy kétszer 2 mm széles lila sávval ellátott arany szalaggal díszített kardkötőn lógó, lila fonalakkal átszőtt, 22 mm hosszú csukott arany-kardbojt díszítette. A tisztviselői állomány – a honvédségnél is rendszeresített – fehér vászonzubbonyt és fehér lovaglópantallót is viselhetett. Természetesen a honvédségi parolikkal ellentétben nem ötszögletű, hanem téglalap alakú rendfokozati jelzésekkel lát-

Jobbra: Az őrszemélyzet és a tisztviselői kar rangjelzései 1925-től (PJgy)

Lindenberger Lajos igazgató (BVKHSgy)

Várnagy Sándor tisztviselő 30-as évekbeli fotója (PJgy)

II. osztályú altiszt, 1940-45 (PJgy)

ták el. Ezek a ruházati termékek csak fekete tiszti sapkával voltak hordhatóak.

A közőrök, azaz a fogházőrök, a börtönőrök és a fegyőrök ruházata ebben az időszakban a következőképpen nézett ki: a sapka búzavirágkék posztóból a honvédségi sapkák mintájára készült, ezüstsínű rózsával, benne hímzett szent korona, két réz fémgommbal, bőrszemvédővel és rézcsatos, fekete viharszíjjal volt ellátva. A téli zubbonyt sötétkék posztóból varrták, az ujjakon kék színű vitézkötés, a mellrészen 5 db rézgomb volt található. A téli nadrágot búzavirágkék posztóból készítették.

A közőrök téli köpenye acélszürke színű, ibolyaszínű hajtokával, a mellén két sorban 5-5, hátul 2 réz fémgommbal díszítve. Az időjárás hidegre fordultával, a rabgazdaságok legénysége rövidszárú csizmát is viselhetett, amelybe a nadrágját behúzhatta.

A közőrök rendfokozati jelzéseiket ibolyaszínű hajtokájukon 1 cm széles és 8 cm hosszú ezüstsínű

paszomány formájában viselték. A fogházőrmester, börtönőrmester és a főfegyőr 3 sávot, az I. osztályú fogházőr, börtönőr, és fegyőr két sávot, a II. osztályú fogházőr, börtönőr, és fegyőr pedig egy sávot volt jogosult hordani. Az ideiglenesen kinevezett közőr – véglegesítéséig – rangjelzést nem viselt. Az őri állomány nyári ruházként, és a rabgazdaságokba beosztott őrk munkaruhaként „csinvata”³ anyagból készült rejtett gombolású egyenruhát viseltek, melynek mellrészén és ujjain 2-2 barna csontgomb volt felvarrva. Az 1940-es években a fogházőrme-terek a tiszti sapkával megegyező fejfedőt is viselhettek, aminek színe búzavirágkék volt.⁴ 1940-től a felügyelők ezüstsínű csíkokkal megkülönböztetett rangjelzéseit 1,7 cm aransárga színű rózsácskára cserélték⁵ a következőképpen:

[3] Zsávoly szövetek gyűjtőneve.

[4] A m. kir. igazságügyminiszternek 37.600/1940.

[5] 30.200/1931. számú I. M. rendelete.

Altiszti kard csatlék ezüst paszománya, lila beszövésessel (JTgy)

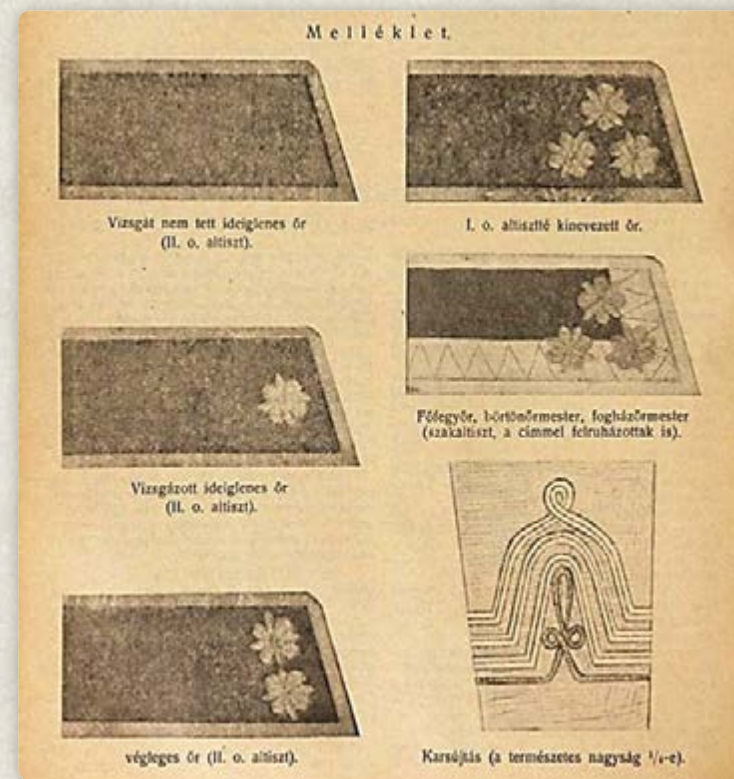

Zárt altiszti kardbojt (HM HIMgy A 566)

- vizsgát nem tett ideiglenes őr (II. o. altiszt) ibolyaszín hajtókán jelzést nem viselt,
- vizsgázott ideiglenes őr (II. o. altiszt) ibolyaszín hajtókán egy aransárga rózsácskát viselt,
- végleges őr (II. o. altiszt) ibolyaszín hajtókán két aransárga rózsácskát viselt,
- I. o. altisztté kinevezett őr ibolyaszín hajtókán három aransárga rózsácskát viselt, kék színű nyak- és karzsínőr mellett,
- főfegyőr, börtönőrmester, fogházőrmester (szakaltiszt, a címmel felruházottak is) ibolyaszín hajtókán az alsó és függőleges szélére varrott, egy 1,3 cm széles hímzett ezüst paszomány mellett három aransárga színű rózsácskát hordtak.

Az I. osztályú altisztek csoportjába tartozó fogházőr, börtönőr és fegyőr, valamint fogházőrmester, börtönőrmester és főfegyőr kitüntetésképpen háromévi kifogástalan szolgálat után egy, hatévi munka után kettő, legalább kilencévi feladatellátás után három, a zubbony bal alsó ujján magyarosan alkalmazott karsújtást viselt.

„A fogházőr, börtön- és fegyőr karsújtása egy cm széles, közepén kék csíkkal átszőtt ibolyaszínű selyempaszomány, a fogházőrmester, börtönőrmester és főfegyőr karsújtása pedig az előbbivel egyező méretű, azonban közepén ibolyaszínű csíkkal átszőtt ezüstpaszomány. Az első karsújtás két vége az ujj végétől tizenegy cm-re esik és innen a vitézkötést ívszerűleg övezve ennek a csúcsától fél cm-re három cm hosszú és két egész háromtized cm széles egyes karikában végződik.

Ábra az Igazságügyi közlöny XLIX. évfolyam (1940) 6. számából (Internet)

Ha két vagy három karsújtást kell felvarrni, mindegyik között egy centiméternyi távolságot kell hagyni, és mindig csak a legfelső sújtás végződik egyes karikában, míg a többi karsújtás karikanélküli ívben övezi a vitézkötést.”⁶

A nyári zubbonyon zsinórozás nincs, csak a fogházőrmester, börtönőrmester és főfegyőr hajtókájának szélén van, amely 3 mm széles lapos ezüstsínű.

A börtönökben az apácákon kívül, már ebben az időben is teljesítettek hölgyek szolgálatot. Ruházatuk sötétkék posztó zubbonyból és szoknyából, valamint ezüst sapkarózsával ellátott merevítés nélküli sötétkék tányérsapkából állt. A nők rendfokozati jelzést nem viseltek. Ruházatukat csak szolgálatban hordhatták.

1941-ben megalakultak a Magyar Királyi Honvédség Vezérkari Főnökség Bíróságai. Feladatuk a politikai jellegű ügyek tárgyalása volt. Ezzel párhuzamosan néhány börtön is átadásra került a Vezérkari Főnökség részére, köztük a Sátoraljaújhelyi Törvényszéki Fogház is. Az ilyen intézetekben szolgáló fegyőrök a Magyar Királyi Honvédség egyenruháját és rendfokozati jelzéseit hordták. Ennek megfelelően a legénységi állomány, barna posztó zubbonyt, sonka nadrágot, fekete csatos bakancsot, Bocskai-sapkát és köpenyt hordott. Fegyverzetük a Magyar Királyi Honvédségben rendszeresített fegyverzet volt. A fegyrintézetek vezetését továbbra is szakemberekre bízták. A személyi állomány cseréjére azért volt szükség, mert akkoriban a fegyőrök nem mentesültek a katonai szolgálat alól, tehát a hadra fogható fiatal őroket inkább a frontra küldték és helyükre az idősebb korosztály – sokszor I. világháborús veteránok – kerültek. A ruházatuk kinézete változatlan maradt. ●

[6] A m. kir. igazságügyminiszternek 37.600/1940 5. pont.

Tiszti köpeny (GKgy)

Őrszemélyzet 1940 után. Középen az igazgató ül, mellette szakaltisztek (PJgy)

Fegyőrt ábrázoló akvarell, 1945. A művész a paroli színében tévedett (PJgy)

Nem rendszeresített altiszti nyitott kardbojt (HM HIMgy A 656)

Királykék szakaltiszti sapka 1940-től (HM HIMgy SZN)

Szakaltiszt nyári zubbonyban (PJgy)

Tiszt köpenyben (PJgy)

Dr. Debreczeni Jenő, a Marosvásárhelyi Kir. Fegyintézet igazgatója, 1940-es évek (VFBa)

Az őrség eligazítása Márianosztrán (MFBa)

Tiszti és altiszti zárt kardbojtok (HM HIM A 566)

Lindernberger Lajos, a Sátoraljaújhelyi Börtön mártírhalált halt parancsnoka nyári fehér zubbonyban és fekete sapkában (BVKHSgy)

Zsávolyruhát viselő fegyőr a Márianostrai Kir. Fegyintézetből (MFBa)

Erdélyi bevonulási érem, 1940 (VLgy)

Fekete tiszti sapka az 1925. évtől (GKgy)

Tiszti sapkarózsa (GKgy)

Rendőrrel pózoló I. osztályú altiszt (HLgy)

A Szegedi Kir. Fegyintézet tisztikara, 1930-as évek (Szegedi levéltár)

I. osztályú altiszt (HLgy)

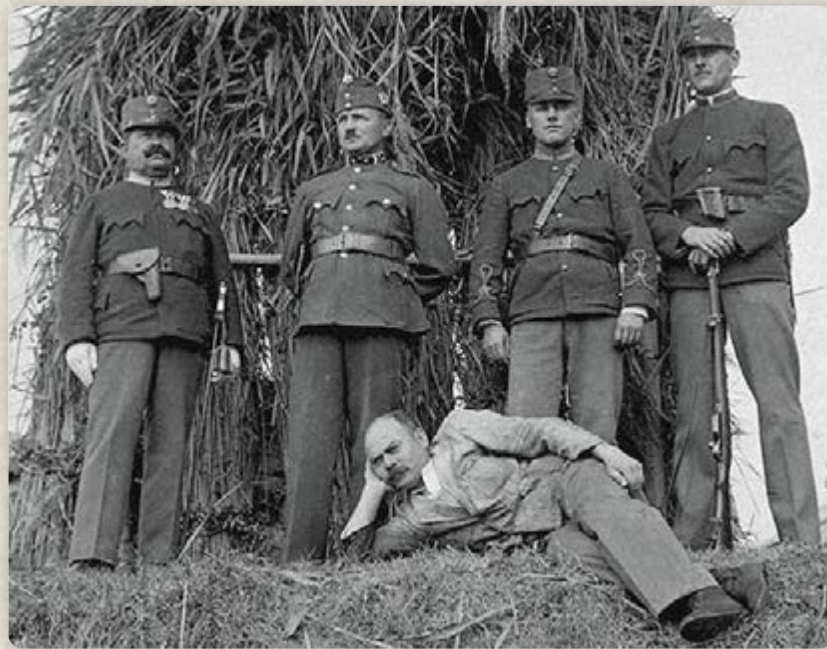

Próbaőr, 1940-es évek (P]gy)

II. osztályú altiszt családja körében 1940-45 között (P]gy)

Váci fegyintézet állománya egy m. kir. honvéd őrmester társaságában, 1939 előtt (P]gy)

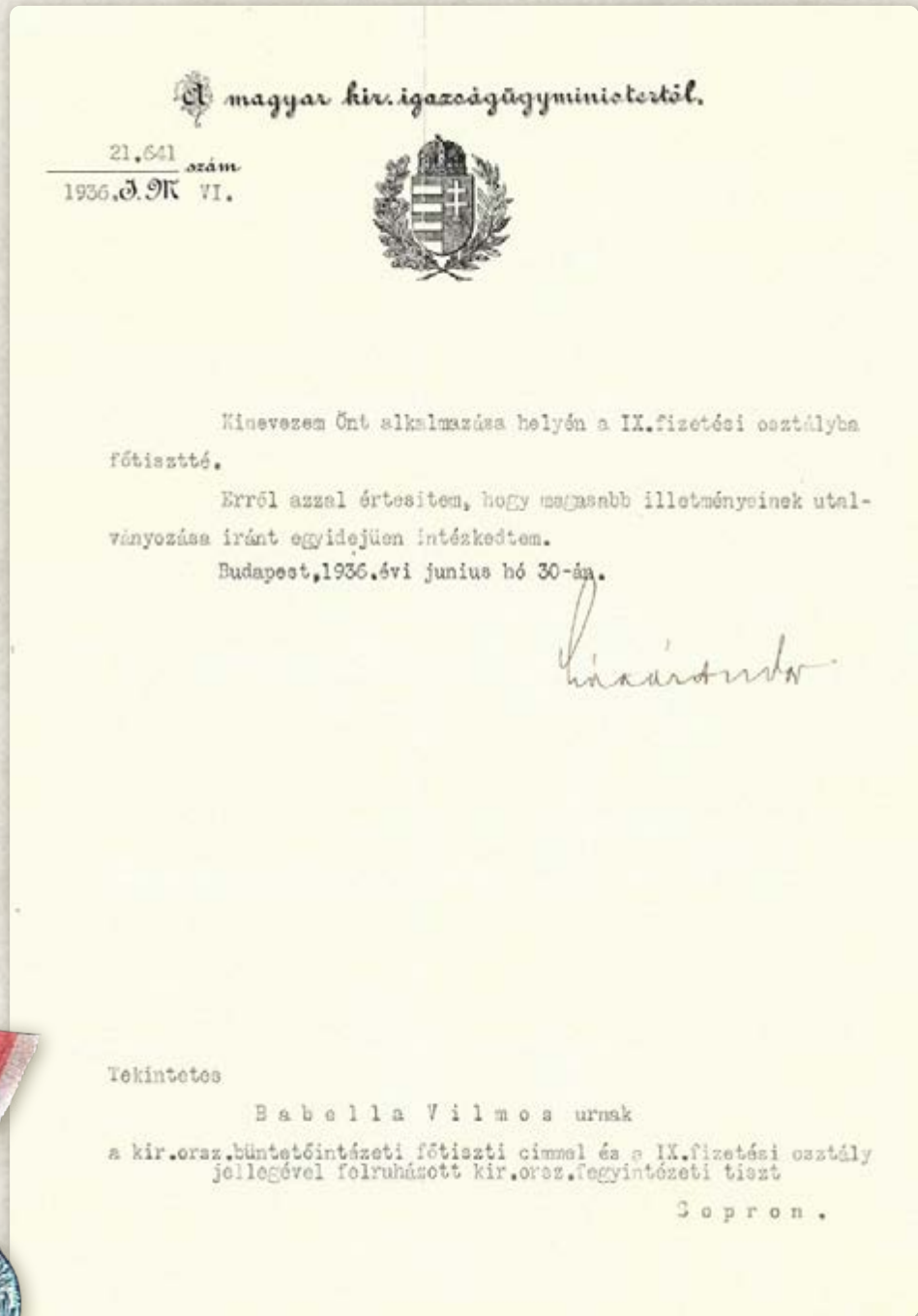
Próbaőr, 1940-es évek (P]gy)

Vitéz Perjámosi József Sopronkőhidai Fegyintézet II. osztályú véglegesített altiszte, jobbra az eredeti kitüntetései (Unokája, Kovács József tulajdona)

Őri állomány szolgálati öltözetének rekonstrukciója (P]gy)

A magyar kir. igazságügyminisztériumtól.
 21.641 szám
 1936. J. N. VI.

Kinevezem Önt alkalmazása helyén a IX.fizetési osztályba főtisztté.
 Erről azzal értesítem, hogy magasabb illetményesinek utalványozása iránt egyidejűen intézkedtem.
 Budapest, 1936. évi június hó 30-án.

Babella Vilmos

Tekintetes Babella Vilmos urnak
 a kir. orsz. büntetőintézeti főtiszti címmel és a IX.fizetési osztály jellegével felruhásott kir. orsz. fegyintézeti tisztt
 Sopron.

Babella Vilmos főtiszti kinevezése (P]gy)

A váci kir. orsz. fegyintézet igazgatóságától.

1878. szám.
194. 3.

A válaszirat alapjául szolgáló beadvány (rendelet, írtal stb.) száma: _____
Tárgy: _____

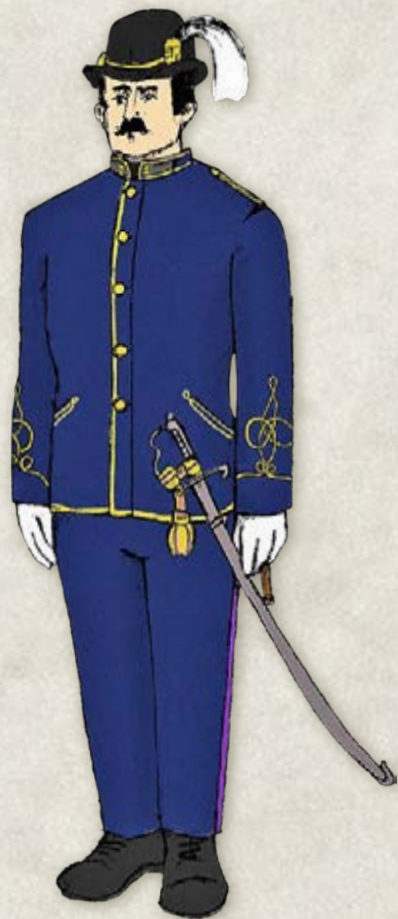
É R T E S I T É S .

B a r n a J ó z s e f váci kir. orsz. fegyintézeti díjnok, aki Szőreg /:Torontál m.:/ községben született és a váci kir. orsz. fegyintézetnél 1942. évi január hó 31. napja óta díjnoki minőségben alkalmazásban áll, a díjnokokra vonatkozó törvényben és egyéb jogszabályokban biztosított kedvezményekre az igényt megszerezte.

KIR. ORSZ. FEGYINTÉZET IGAZGATÓSÁGA.
V á c, 1943. évi február hó 25. napján.

[Handwritten signature]
igazgató.

Barna József díjnoki kinevezésének igazolása, 1943 (P]gy)

Korai tisztviselői atilla elő és hátoldalának rekonstrukciója. Később a zsinózat leegyszerűsödött (P]gy)

Pechter Pál Lajos, bajai géplakatos 1932-ben szabadalmaztatott bilincse és a beütött cégjelzés (OBgy)

Királyi fogházáőr vasúti utazási igazolványa 1921-ből. Ruházata monarchiás katonai táboriszürke zubbony, rajta lila paroli egy ezüst paszománnyal (P]gy)

Fogházőrmester, frontot megjárt veterán. Mellén a vitézségi érem egyik fokozata és a Károly-csapatkereszt látható (P]gy)

Sötétkék rendőrzubbony. Színe és szabása megegyezett a fogházőrök által viselt zubbony egyik fajtájával. Eltérés a gallérban mutatkozik, a fogházőrök álló gallért viseltek. (CsZsgy)

I. világháborús bádóg szükség tölténytáska 10 lőszer befogadására volt képes (P]gy)

Jobbra: bőr egyes mannlicher tölténytáska (P]gy)

II. osztályú fogházőr (P]gy)

Maholányi Pál I. osztályú fegyőr, 1940 es évek (P]gy)

Simon Lajos, a Veszprémi Törvényszéki Fogház I. osztályú altisztje zsavoly öltözetben (P]gy)

Horthy-bilincs (LGygy)

A TILDY-KORSZAK

ORVOSBÜNTETŐ INTÉZET
— SZEGED —
ŐRI TANFOLYAM

1945-1948

A TILDY-KORSZAK

Próbafegyőr a II. világháború után. Még a régi kék egyenruhát viseli (P]gy)

Fent balra: Jubileumi érem (VLgy)

Jobbra: Köpenycomb 1949-ből (P]gy)

A II. világháborút követően, a letartóztató intézetek állományának ruházata vegyes képet mutatott. A háború utáni gazdasági helyzet nem tette lehetővé, hogy rövid időn belül egységes öltözettel lássák el a személyi állományt. Többnyire csak egységes sapkát tudtak kiadni a fegyőrök részére, és egyenruha hiányában saját, civil ruhadarabjaikat viselték. A téli időszak szintén problémát jelentett, mivel nem állt rendelkezésre megfelelő mennyiségű posztóköpeny. A nehézségek ellenére a fegyőrök elsősorban a korábbi egyenruhákat, valamint az ahhoz nagyon hasonló, megjelenésükben tekintélyt parancsoló darabokat viselték. Az egyenruhák különböző színűek voltak, megtalálhatóak közöttük a fehértől a világoszöldig terjedő árnyalatok, valamint a sötétkék és a szürke színek is. A testületi hovatartozást továbbra is a téglalap alakú, ibolya-

Balra: 1945 M egyenruhát viselő fegyőrök 1947. május 1-i felvonuláson (Fortepan 78853 számú kép részlet)
Jobbra: Szürke 1945 M egyenruhát viselő fegyőr (Internet)

Balra: Letartóztatóintézeti alezredes (VFBa)
Jobbra: Letartóztatóintézeti tiszt köpenyben (LGygy)

színű gallérhajtókával fejezték ki, amin hatágú csillagokkal jelölték a rendfokozatot. 1945-től a rendőrségnél használt galamszürke egyenruhához hasonló jelent meg a börtönőrök viseletében. A zubbony, lehajtott gallérral rendelkezett, amin továbbra is téglalap alakú, lila színű rendfokozati jelzés volt látható. Kivitele rejtett gombolású, a mell- és a derékrészen két-két elfedett zsebbel volt ellátva. A zsebtakaró ívelt formában készült. A nadrág a zubbony anyagával megegyező; elől két angol zsebbel, jobb első részén egy gombolható órazsebbel, jobb és bal hátszó részén egy-egy gombolható farzsebbel rendelkezett. A sapka bocskai szabású, galamszürke posztó simléderrel¹ volt ellátva. A fejfedőt egy fekete bőrből készült viharszíj díszí-

[1] Simléder: német eredetű szó. Jelentése: napellenző, a sapka elején, amely az arcot és szemet védi az erős napsütés ellen, anyaga általában bőr. A német Schirmleder szóból származik.
Forrás: <https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Siml%C3%A9der> (Utolsó letöltés: 2024. 06.17.)

tette, ami megegyezett a korábbi királykék sapka szíjával. A sapkarózsát, korábban a honvédségnél használttal megegyező kivitelben gyártották, valamint nemzeti színekkel díszítették.

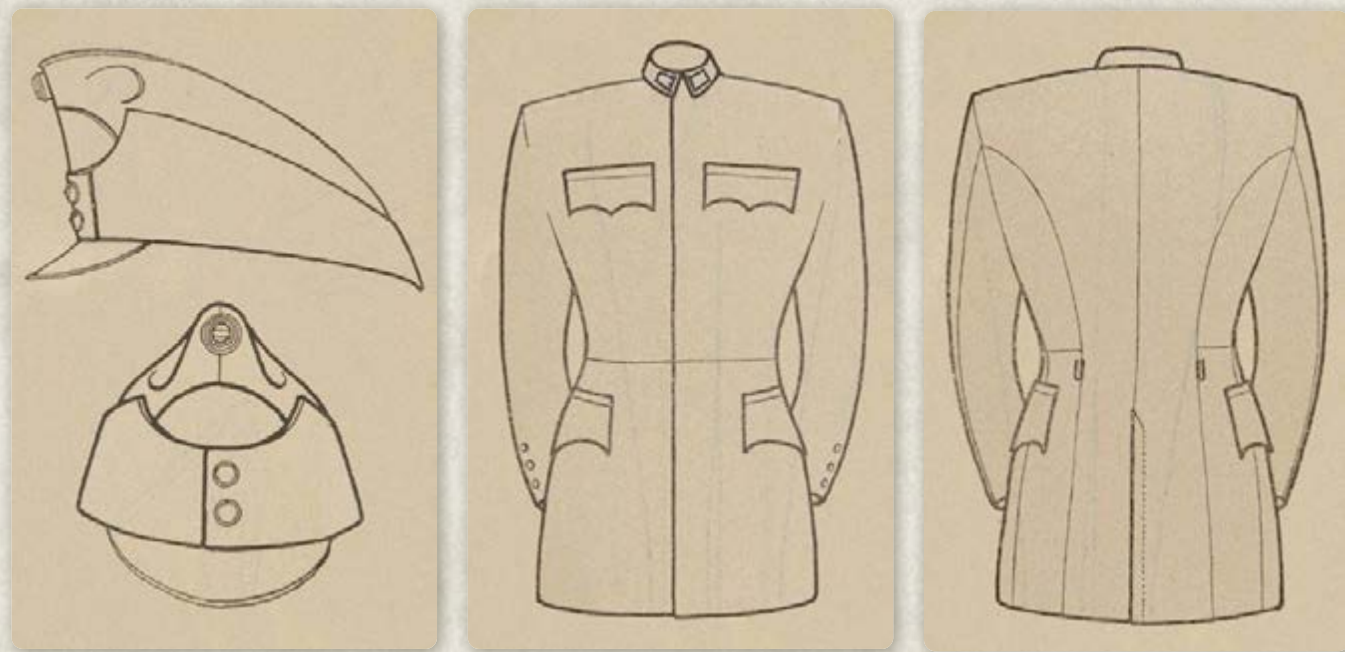
Mint minden fegyveres testület, így a büntetés-végrehajtás is szakítani próbált a Horthy-rendszer hagyományaival. A zárt nyakú helyett kihajtott fazonú, az ívelt helyett pedig egyenes zsebtakaróval és „hólozatlan”² zsebbel rendelkező, vállcsúcsba bevarrt, lila színű rendfokozati jelzéssel ellátott, sima fejű gombokkal díszített csokoládébarna³ zubbonyt, pantallót, valamint tányérsapkát rendszeresítettek az állomány részére. Ekkor még az egyenruhákat nem szegélyezték. A korábbi rendszer ruházati hagyatéka csak a Bocskai-sapkákban volt fellelhető, amit szemernyő nélküli kivitelben rendszeresítettek nyári fejfedőként. Színe zöldes-szürke, ami megegyezett a vékonyabb nyári egyenruha színével. A szervezet jelképe a lila mezőben,

[2] Zseben található függőleges hajtás.

[3] Az igazságügyminiszter 49960/1947. I.M. VI. számú rendelete.

Lemez 1947 M letartóztatóintézeti sapkajelvény (P]gy)
és fémcérvával himzett letartóztató intézeti főtiszti sapkajelvény (TZTgy)

1945 M szürke egyenruha szabályzati ábrája (P]gy)

Letartóztató intézeti tizedes 1947 M egyenruhában (P]gy)

tusáján álló szuronyos puská lett, amit nemzeti szalaggal összekötött tölgy- és babérkoszorú fogott közre. Ezt a szimbólumot a tányérsapkán színezték, préselt rézlemezből sapkarózsaként, valamint a zubbony bal felkarján fémszövésű cérnából hímzett karjelvényként is viselték. A korabeli viseletről készült fotókon mindkét variációt megtaláljuk mind a sapkán, mind pedig a zubbonyon. Szuronyos puská volt a gallér metszése alatt elhelyezett állományjelzőn is.

A rendfokozati jelzések a korábban viselt gallérról átkerültek a vállra. A váll-lapok színe az ibolyalila lett, amelyen a tisztek és tiszthelyettesek esetében a hatágú csillagok nem hosszirányban, hanem keresztben, vagy háromszög alakban helyezkedtek el. A tisztes vállszalagokon a vállhoz közelebb eső ré-

Örmesteri váll-lap ingre. Jól látható a puskás szúrjagomb és a „póklábas” hatágú csillag (P]gy)

Fogvatartott átadása, 1945 (BVKHSgy)

szén felvarrt egy, kettő illetve három vékony ezüst paszomány jelezte a rendfokozatot. A ruházathoz barna, fényes marhabőrből készült arany, kéttüskés csattal szerelt váll-szíjas derékszíjat rendszeresítettek. Szakaszvezetői rendfokozattól alacsonyabb szinten váll-szín nélkül kellett hordani. A tábornokok, törzstisztek és tisztek arany, a tiszthelyettesek, tisztesek pedig ezüstgombokat viseltek az egyenruhájukon, valamint a tányérsapkájukon. Utóbbi eltérő kivitelben készült.

A vezérőrnagyok csokoládébarna fejfedőjén köröskörül skarlátvörös szalag és ugyanilyen színű szegélyezés, 2 cm széles tiszti paszomány, az ernyő felett állszijként fonott aranyzsinór volt látható. A törzstiszti sapka fejrészén ibolyalila színű szalag és szegély húzódott, melyet egy 2 cm széles arany paszomány ékesített. A tisztek kalpagja⁴ megegyezett a törzstisztekével, annyi különbséggel, hogy az

[4] Szőrméből készült, néha oldalt lelógó tetejű, rendszerint tollal vagy bokrétával díszített karimátlan fejfedő.

Hrych Béla li. örvezető (Fia, Hrych György tulajdona)

Letartóztatóintézeti szolgálati igazolvány (Tóth József fotója)

A szegedi őri tanfolyamon résztvevők, 1946.
Régi kék és 1945 M szűkre ruházatot viselnek (P]gy)

arany paszomány csak 1 cm széles volt. A tiszthelyetteseké a tisztekével volt azonos, viszont a paszomány itt 1 cm ezüst kivitelben készült, azonban azt már a tisztesek nem viselték. A tányérsapkákat –

A szegedi őri tanfolyam hallgatói 1947 körül, nyári ruházatban (P]gy)

a vezérőrnagyi rendfokozat kivételével – elől csattal ellátott fekete állszíj díszítette.

A tiszti és tiszthelyettesi zubbony kivitele eltérő volt a legénységétől. Előbbieké három nagyobb zubbonygombbal záródott, míg a tiszteseké négygyel. A felső begombolásával zárnyakúvá lehetett alakítani a ruhadarabot. Zakószerűen kigombolva a felső gomb nem látszódott.) Nadrágjuk színe megegyezett a zubbony színével. Elöl két angolos zseb, jobboldalon egy fedett órazseb, míg hátul két fedett farzseb volt rajta. Ehhez fekete egész vagy félcipő viselését engedélyezték.

A vezérőrnagyok nadrágja ugyanilyen kivitelű, azzal a különbséggel, hogy azon skarlátvörös lamspasz⁵ viseltek. A zubbony alatt zöldes khaki, fehér

1945 M posztó zubbony (LGygy) és nyári zubbony barna vászonzól (HM HIMgy 114/2000 gysz.)

[5] Lampsz: színes, széles posztósáv egyenruha nadrágjának oldalvarrásán. A német Lampas (nehéz damaszt bútorhuzat) átvétele; ez a francia lampas (festett keleti selyemkélme) szóból való, és a középkori latin lampascum származéka. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-etimologiai-szotar-F14D3/l-F2DF6/lampasz-F2E36> (Utolsó letöltés: 2024. 06. 18.)

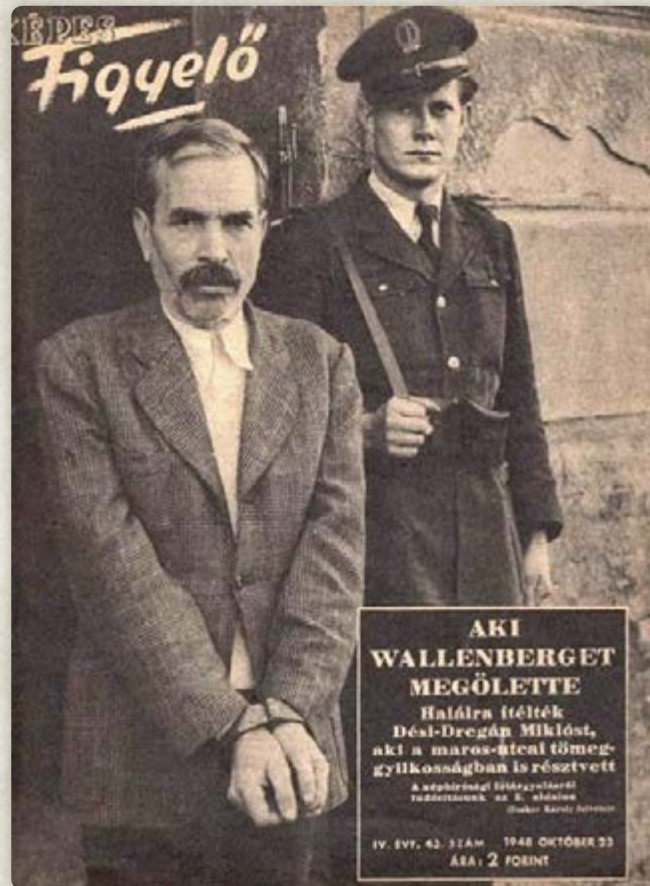

Letartóztatóintézeti őr, 1947-49 (P]gy)

puplin vagy nyersselyem inget ölthettek magukra fekete nyakkendővel. A khaki ing mellrészén két zsebbel rendelkezett, nyaka legombolható kivitelű és a zubbonyéval megegyező rendfokozattal lehetett viselni. Télen fehér cérnából, gyapjúból vagy mosható juhbőrből készült kesztyű volt hordható. A köpeny elől 6 gombbal záródott és kétoldalt egy-egy egyenes zsebbel, fedővel volt ellátva. Háton, középvonalon ráncolt és dragonerrel⁶ összefogott,

[6] Dragoner: német szóból származtatják. Jelentése sárkány. Övszerű pánt derékvonalban a kabát vagy köpeny hátán, sárkánydíszes öv.

Forrás: <https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Dragon> (Utolsó letöltés: 2024. 06. 17.)

A Képes Figyelő hetilap IV. évfolyam 41. számának címlapja (P]gy)

hasítékát 6 kis gombbal lehetett zárni. Az ujjak az alkar közepéig vissza voltak hajtva. A vezérőrnagyi kivitel azonos a tisztivel, annyi különbséggel, hogy skarlátvörös szegéllyel volt ellátva. A téli ruházat kiegészült még – az időjárási körülményekre való tekintettel – rövid utászcsizmával.

A nők egyenruhája megegyezett a férfiakéval, azal a különbséggel, hogy nadrág helyett szoknyát hordtak, valamint a ruházati cikkek gombolása fordított volt. Cipőjük fekete bőrből készült, orra sima kialakítású. A sarok rész angol kivitelben készült és legalább 4 cm-nek kellett lennie.

Balra: Tildy kori 1947 M női letartóztatóintézeti nyári zubbony őrnagyi rendfokozattal (HM HIMgy 78.164.1)

Jobbra: A nyári zubbony részletfotója, karján jelvénnel (HM HIMgy 78.164.1)

Lent: A nyári zubbonyon lévő puskás fegyvernemi jelvények (HM HIMgy 78.164.1)

Az említett egyenruha rendszeresítésére 1947. október 31-én került sor. A régi kék ruházati darabokat 1947. december 31-ig lehetett viselni, a raktárakban lévő galambszürke egyenruházati cikket pedig 1949. december 31-ig.

1948-ban annyi változtatás történt, hogy az új ruházati termékek gombjain is megjelent az őrtestületi szimbólum, a talpára állított szuronyos puská. A jelképeket lecserélték a zubbonyokon, köpenyeken és a tányérsapkákra is. A gombok egyfajta kivitelben készültek, mind a tisztek mind a tiszthelyettesek számára. ●

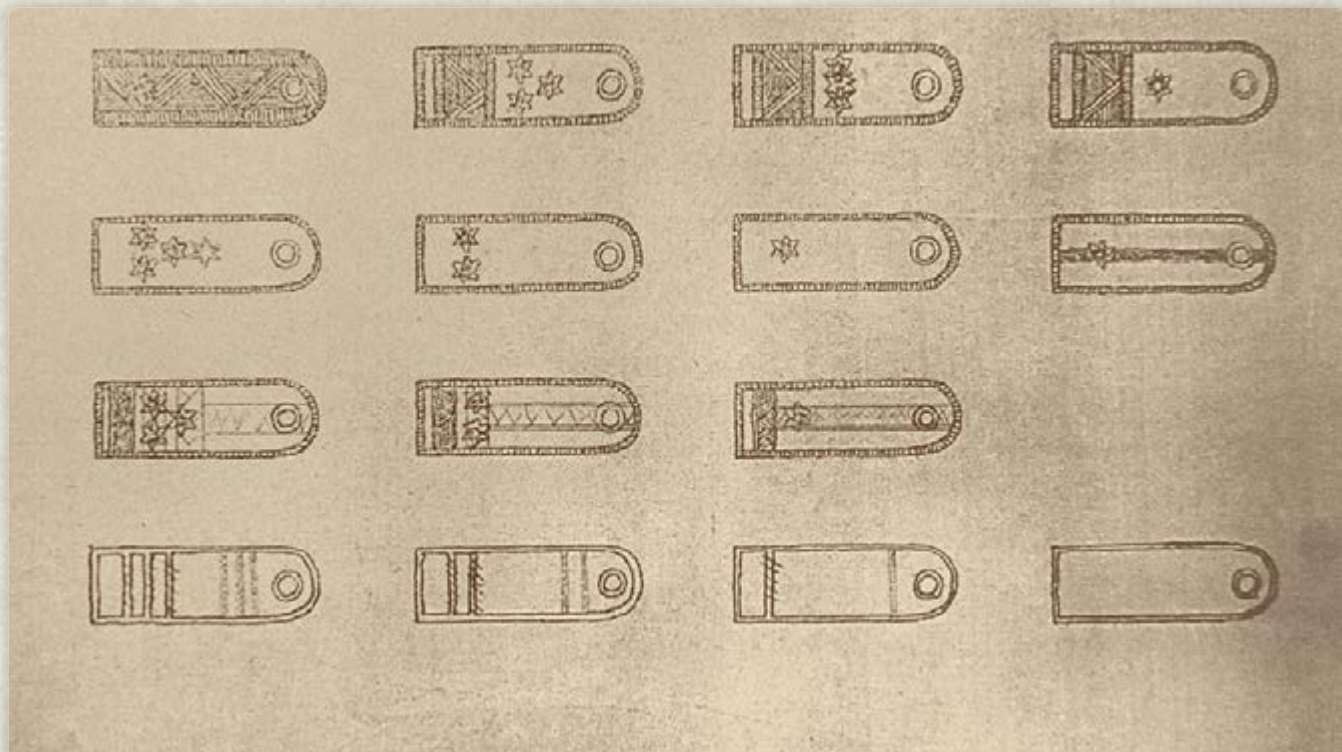
Jobbra: A szegedi csillagbörtönt alakzatban hagyják el az őrség tagjai, 1947-1949 (P]gy)

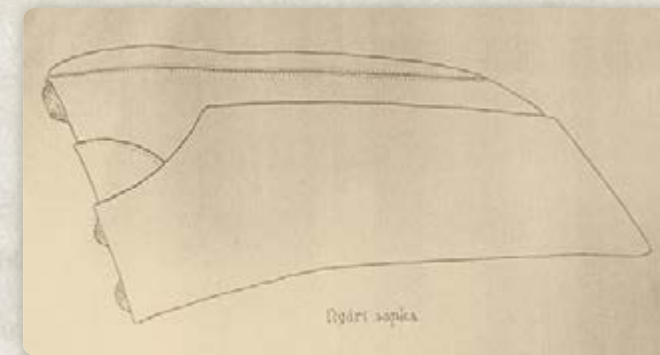
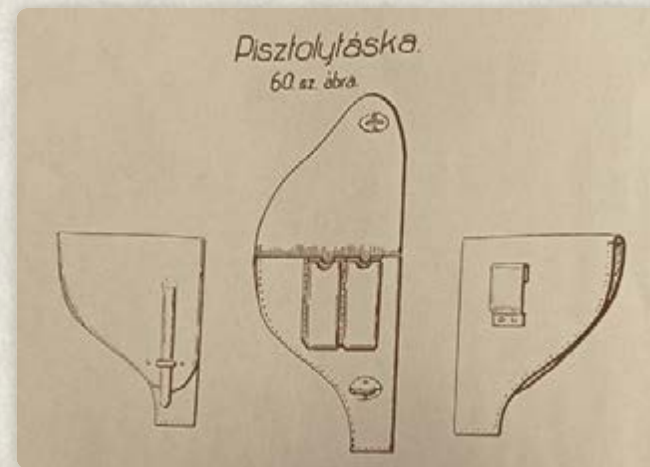
Fent: **Katonák, rendőrök és börtönőrök a szegedi Dóm téren tartott ünnepségen. A letartóztatóintézeti őrség nyári ruházatát visel (P]gy)**

Lent: **1947-ben rendszeresített renfokozati jelzések rajza, amit a korábbi tulajdonos az 51-es változásoknak megfelelően átrajzolt (P]gy)**

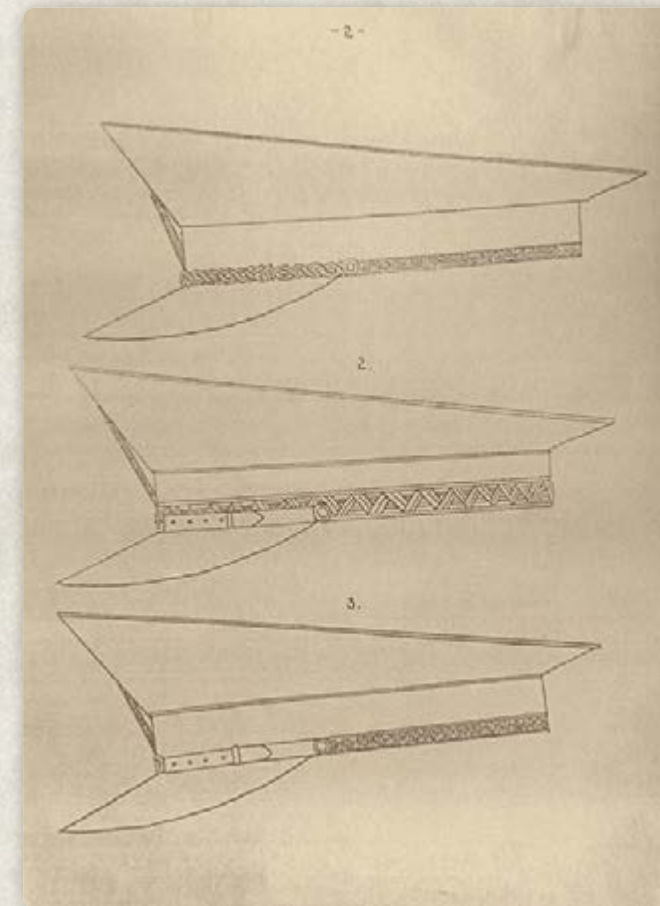
Fent: **Letartóztatóintézeti őrség tagja 1947-1949 között. Az egyenruhán még sima gombok láthatóak (Fortepan 164867 számú kép részlet)**

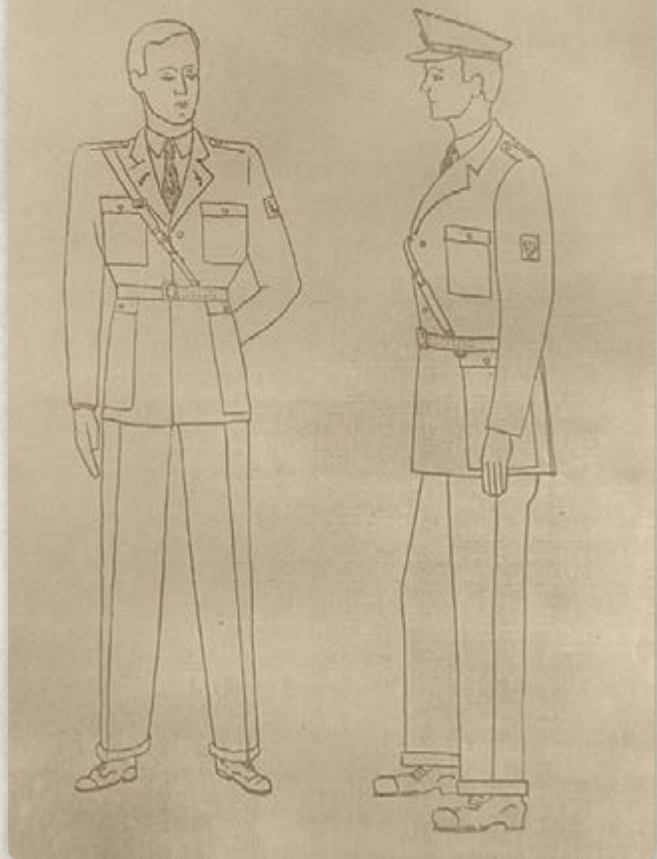
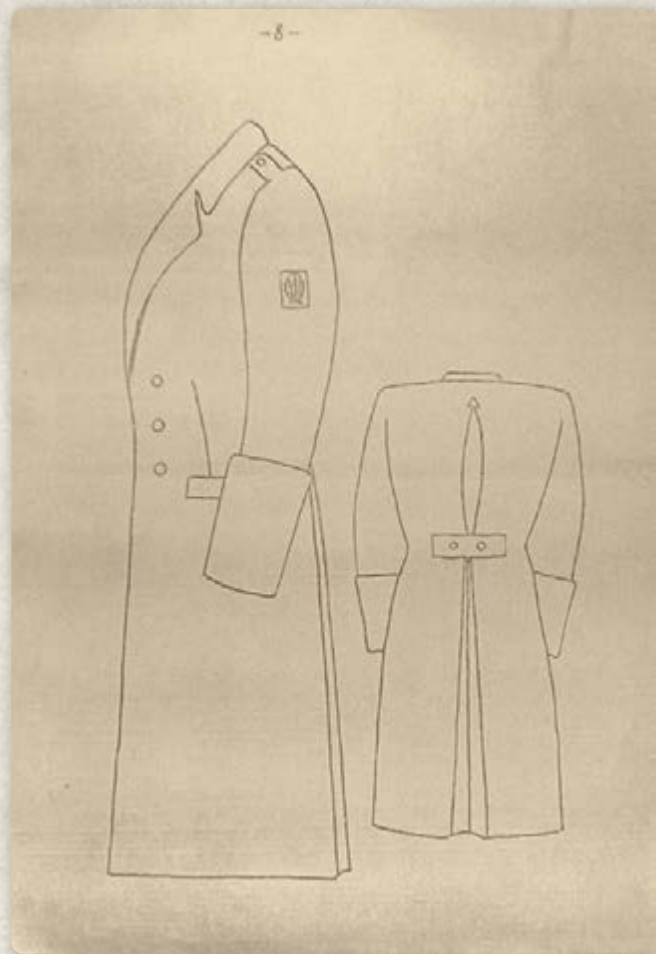
Lent: **A régi FÉG pisztolytáska már az új TT pisztolyhoz méretezve (P]gy)**

Fent: **Bocskai-sapka rajza az öltözködési utasításból (P]gy)**

Lent: **Az 1947-ben kiadott öltözködési utasítás képes mellékletének egy oldala (P]gy)**

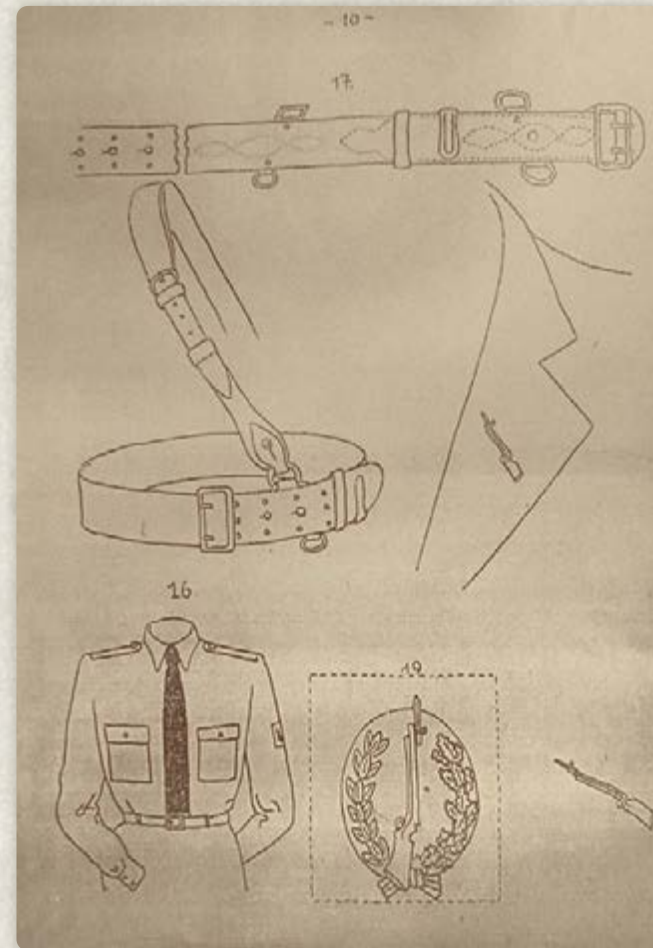

Két oldal az 1947-ben kiadott öltözködési utasítás képes mellékletéből (P]gy)

Szipszer Imre li. főhadnagy a Markó utcai börtön őrparancsnoka, 1947. május 1. (Fortepan 78853 számú kép részlete)

Tiszti zubbony elől-, hátul- és oldalnézeti rajza a korabeli szabályzatból (P]gy)

Egy oldal az 1947-ben kiadott öltözködési utasítás képes mellékletéből (P]gy)

Letartóztatásiintézeti őrség tagja 1947-1949 között. (P]gy)

A RÁKOSI-KORSZAK

1948-1956

A RÁKOSI-KORSZAK

Fülöp Ignác bv. alezredes, Garassy Rudolf bv. ezredes országos parancsnok helyettesének „Magyar Partizán Emlékérem” adományozó irata, 1955 (P]gy)

Jobbra: A „Magyar Partizán Emlékérem” hátoldalán „Fegyverrel a hazáért” felirattal (P]gy)

Lent: Zubbonygombok 1949-es állami címerrel 1952-ben (P]gy)

Őrvezető, 1950 M új típusú tányérsapkában 1947 M posztó egyenruhában. Jobb mellzsebén kommunista szervezetek jelvényei láthatóak (P]gy)

Az 1948-as választásokat követően a hatalomra jutó kommunista rezsim rövid időn belül elrendelte a szocialista jelképek egyenruhákra való megjelenését. Elsőként 1949-ben a ruházat alapszíne változott sötétszürkére, szerecsenszürke megnevezéssel, majd a tányérsapka formája alakult át. A tányér korábbi, magas formáját alacsonyabb és tömörszibb fazonra módosították. A sapkarózsát lecserélték egy világoskék, ötszögben ábrázolt vörös csillagra,

Balra: Zsibrita János ör, 1949. Jobbra: Zsibrita János bv. őrvezető 1952 után. Már szovjetes ötszögletű válllappal (P]gy)

melyben a testület jelképe szerinti szuronyos pus-kák vannak keresztbe helyezve. Megváltozott a fejrész színe is, mely már nem lila színben készült, hanem megegyezett az egyenruha színével. Ezzel egyetemben a fejrészen található paszomány lefejtéséről rendelkeztek. A megmaradt darabokat 1950. március 17-én, a honvédség és a magyar államrendőrség tagjai részére rendszeresített rendfokozati jelzések mintájára módosított váll-lapoknál használták fel.¹

Ebben az időben még mindig a hatágú csillagok voltak láthatóak a letartóztató intézeti egyenruhák tiszti, főtiszti és tábournoki rendfokozatain. A tiszthelyettesek – a hagyományoktól eltérően – 10 mm-es arany paszományokkal szerelt váll-lapokat kaptak. A tisztesek a 6 mm-es ezüst változatát viselték, viszont a sávok átkerültek a gombhoz közelebbi oldalra.

[1] 18.440/1950.I.M.III/2 Igazságügyminiszteri rendelet.

A fenti változtatásokat rögzítő rendelet 1950. március 27-én már módosításra is került.² A tiszthelyettesek és tisztesek váll-lapjukra sem ezüst sem lila sodrott zsinórt nem kaptak. Az új rendfokozati jelzéseket levehetővé (repülővé) kellett átalakítani, melyeket legkésőbb 1950. április 4-ig szükséges volt felvarrni.

A testület ruháját 1951-ben kiegészítették, a korábbi fazonnal megegyező egyenruha jelent meg vékonyabb, szürke anyagból. Tartozékaik a korábbiakkal teljesen megegyeztek. A rendfokozati jelzések továbbra is lila színűek voltak. A sapkajelvény átkerült a fejrészre és elhagyta az ötszögletű kék alapot. Ugyanezt a sapkajelvényt alkalmazták a tábori sapkaként használt szovjetesen szabott pilotkához is.

A büntetés-végrehajtás szervezete 1952-ben az Igazságügy Minisztérium alárendeltségéből a Bel-

[2] 21.548/1950.I.M.III/2 Igazságügyminiszteri rendelet.

Őrvezetők nyári egyenruhában és pilotkában, 1950 körül (P]gy)

ügyminisztérium fennhatósága alá került, melynek eredményeként a korszakot egyenruházati önállótlanúság jellemezte. A szocialista blokk vezető hatalmának, a Szovjetunióknak az egyenruházati trendjét követve 1952-től a letartóztató intézetek állományába tartozó személyek ismételten zárt-nyakú³ zubbonyt kaptak, amit lovaglónadrággal és csizmával, vagy pantallóval és félcipővel lehetett viselni.

Megmaradt a tányérsapka, viszont a váll-lapok a jellegzetes szovjet mintájú széles ötszögletű kivitelben készültek, melyeket a magyar hagyományoktól teljesen idegen rendfokozati jelzésekkel láttak el. Ismételten megváltozott a sapkán látható jelvény is. A rendőrségnél már rendszeresített sapkajelvényt kapta meg a büntetés-végrehajtás is, azt kétféle méretben használták a fejrészen. A fotók tanúsága szerint többnyire a kis, 2 cm átmérőjű kivitel hordták. A váll-lapokat és a gallérhajtókákat világoskék színben, pirossal szegélyezett

[3] 51M egyenruhaként rendszeresítette a néphadsereg, a rendőrség, valamint a vám és pénzügyőrség.

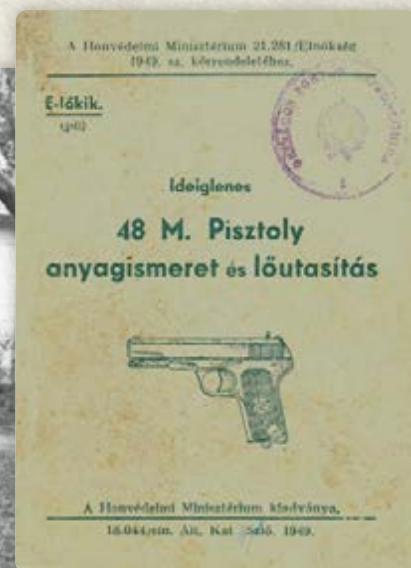
kivitelben gyártották. Az egyenruhákat a viselési alkalmak szerint és ezeken belül időszakonként különböztették meg. Az öltözet lehetett:

- viselési alkalom szerint:
 - › díszöltözet alakzatban,
 - › díszöltözet alakzaton kívül,
 - › társasági öltözet,
 - › szolgálati (gyakorló) öltözet.
- időszak szerint pedig:
 - › téli,
 - › nyári,
 - › átmeneti öltözet.

Meg kell említeni, hogy ebben az időben már jelentős számú hölgytagja is volt a testületnek, így számukra az alábbi kategóriákban női egyenruhákat is készítettek. Az öltözet, a szoknya viselésében és a fordított gombolásban különbözött a férfiak

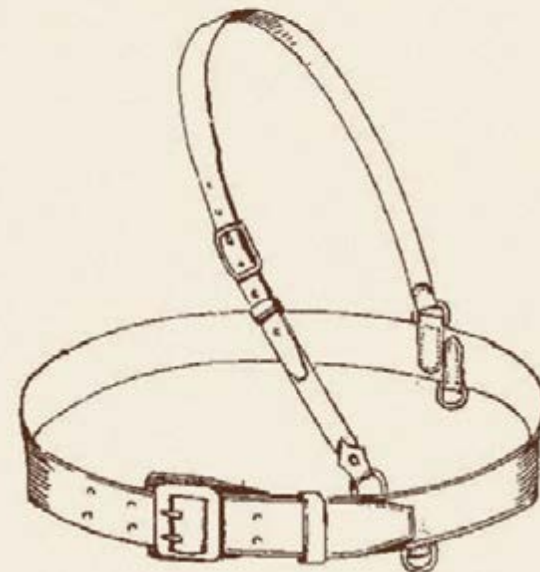
Lent balra: Lőoktatás az 50-es években. A fotón az 1952 M egyenruha több változata is megfigyelhető. (BVKHSgy)

TT-33 pisztoly szabályzata (P]gy)

VÁLLSZIJAS DERÉKSZIJ

56. ábra

A rendőrség részére 1950-ben kiadott ideglenes egyenruházati és felszerelési szabályzat vállszijas derékszija ábrája (SLF)

formaruhájától. A zubbony, a férfiakétól eltérően nem mellrészben, hanem derék tájt volt ellátva rejtett gombolású zsebekkel. A szolgálati öltözetet sötét színű zsávolj⁴ anyagból varrták, ami zsávolj pantallóval volt viselhető, Ezen változatot a nyári időszakban hordták az anyag szellőssége miatt. Viszont ennek nagy hátránya, hogy igen gyenge minőségben készült, így erősen hajlamossá vált színének elvesztésére és az elrongyolódásra.

Az átmeneti és téli időszakban posztóból előállított zubbonyt és csizmanadrágot viselt az őrszemélyzet, ami a hideg fokozódásával kiegészült posztóköpeny-

[4] Zsávolj/sávolj: szövetszövet, amelyben az egymást keresztező szálak átlós irányban fekszenek. Az így szőtt szövet puhább és hajlékonyabb a vászonnál. Forrás: <https://wikiszotar.hu/er-telmezo-szotar/Savoly> (Utolsó letöltés: 2024. 06. 17.)

nyel (lovas szolgálatot ellátók részére úgynevezett lovas kivitelben készült)⁵, illetve téli sapkával (usánkával). A tányérsapka, a váll-lapok, a zubbony és a köpeny gombjaira a Magyar Népköztársaság Rákosi címere került, amelyeket mindenki számára egyforma arany kivitelben gyártottak le a Magyar Pénzverdében.

Külső őrszolgálatban, ha a rendkívüli hideg időjárás indokolta, az örök őrbundát és őrbotost is viselhettek. Az egyenruha állandó kiegészítője volt az 1951 M vállszijas derékszija ami egyféle kivitelben, nyers marhabőrből készült férfiak és nők számára egyaránt.

[5] A köpeny csak combközépig ért, az általános lábikra közepéig érővel szemben. Lovas szolgálat idején, sarkantyú viselése is kötelező volt. Lovas szolgálatot ellátók részére viselhető volt a lovaglónadrág, fenék és combrészen szarvasbőrrel megerősített változata is. Később zsávolj anyagból készült változatot is hordhattak, amihez a 65M zubbonyt, vagy ingblúzt kellett felvenni.

Büntetés-végrehajtási tisztek alakzatban, 1952 körül (BVKHSgy)

A Hadtápszolgálat c. kiadvány II. évfolyam 8. számának borítója
(Magyar Katonai Logisztikai Egyesület honlapja)

A fegyvernemi szín 1952. július 15-től a pirossal szegélyezett világoskékre változott, mely a zubbonyok és a posztóköpeny paroliján volt megtalálható.^[6] 1951. december 21-én, „Sztálin születésnapjára a kormányzat hozzájárult a letartóztató intézetek fegyveres jellegének még jobban kidomborításához, és így a korábbi szuronyos puska helyett két keresztbe tett puskát rendszeresítettek”^[7] a zubbony-, illetve köpenyhajtókán. Az előbbi hajtókájáról el kellett távolítani a kis fém gombot, míg az utóbbin továbbra is meghagyták.

Szintén rendszeresítették az őrtestület politikai helyetteseinek és megbízottainak megkülönböztető jelzéseit, amit a zubbonyuk és köpenyük bal

[6] 9.933/3-100/1952. B.M. (BK. 40) szám. Letartóztatóintézeti Őrtestület elnevezésének megváltoztatása és új szintű hajtóka rendszeresítése.

[7] IM. Bv. Főosztály vezetője, Garasin Rudolf 1951. évi 33. számú heti parancsa.

Büntetés-végrehajtási őrség 1952 M egyenruhában, PPS-41 géppisztollyal és Mosin-Nagant puskákkal (BVKHSgy)

felkarján viseltek. Ez egy kék posztó alapra hímzett vörös csillag volt, amit stilizált hímzett lomb vett körül. A politikai megbízott jelzésének közepén egy aranyszínű csillag is látható volt. Ez készülhetett hímzett változatban, de azt helyettesíthették egyszerű, tiszti rendfokozati csillaggal is.

1952-ben a rendfokozatok előtt feltüntetett letartóztató intézeti „li” jelző helyébe a büntetés-végrehajtási „bv” rövidítés került.

A fegyvernemi jelvények sora 1953-ban bővült ki. Garasin Rudolf bv. ezredes a Belügyminisztérium Büntetés-végrehajtási Főosztály vezetője szeptember 1-jei hatállyal gépkocsivezetői, hadtápos, egészségügyi és technikus állományjelző viselését

1954 M paroli hadtáp fegyvernemi jelvénytjel (PJgy)

PPS-41 géppisztoly (RTgy)

A PPS-41 géppisztoly szabályzata (PJgy)

Rabok fegyveres kísérete az 50-es években (BVKHSgy)

engedélyezte az érintett állománycsoportoknak. Azok kivitele megegyezett a néphadseregben rendszeresítettekkel.

Ennél a korszaknál kell szót ejteni arról, hogy egyes börtönökben és munka-parancsnokságokon az Államvédelmi Hatóság (a továbbiakban: ÁVH) személyi állománya látta el a felügyeletet. Ruházatuk szabása teljesen megegyezett a többi belügyminisztériumi testület egyenruhájával, az

csak színében tért el, aminek az alapszíne a khaki, fegyvernemi színe pedig a sötétkék volt. A táborok külső őrségét úgynevezett sorozott ÁVH-sok adták, akik a Határőrség sorkatonái voltak, és fegyvernemi színük a fűzöld volt. Ezen katonák egyenruhájához tartozott még a gimnasztyorka⁸, a csizmanadrág gyakorlócsizmával, valamint a pilotka. ●

[8] Magas nyakú, bebújós orosz katonai zubbony.

KÜLÖNÖS MÉRLEK	
Árnyék	Árnyék
410.010	410.010
410.011	410.011
410.012	410.012
410.013	410.013
410.014	410.014
410.015	410.015
410.016	410.016
410.017	410.017
410.018	410.018
410.019	410.019
410.020	410.020
410.021	410.021
410.022	410.022
410.023	410.023
410.024	410.024
410.025	410.025
410.026	410.026
410.027	410.027
410.028	410.028
410.029	410.029
410.030	410.030
410.031	410.031
410.032	410.032
410.033	410.033
410.034	410.034
410.035	410.035
410.036	410.036
410.037	410.037
410.038	410.038
410.039	410.039
410.040	410.040
410.041	410.041
410.042	410.042
410.043	410.043
410.044	410.044
410.045	410.045
410.046	410.046
410.047	410.047
410.048	410.048
410.049	410.049
410.050	410.050
410.051	410.051
410.052	410.052
410.053	410.053
410.054	410.054
410.055	410.055
410.056	410.056
410.057	410.057
410.058	410.058
410.059	410.059
410.060	410.060
410.061	410.061
410.062	410.062
410.063	410.063
410.064	410.064
410.065	410.065
410.066	410.066
410.067	410.067
410.068	410.068
410.069	410.069
410.070	410.070
410.071	410.071
410.072	410.072
410.073	410.073
410.074	410.074
410.075	410.075
410.076	410.076
410.077	410.077
410.078	410.078
410.079	410.079
410.080	410.080
410.081	410.081
410.082	410.082
410.083	410.083
410.084	410.084
410.085	410.085
410.086	410.086
410.087	410.087
410.088	410.088
410.089	410.089
410.090	410.090
410.091	410.091
410.092	410.092
410.093	410.093
410.094	410.094
410.095	410.095
410.096	410.096
410.097	410.097
410.098	410.098
410.099	410.099
410.100	410.100

Az 1949-es ruházati termékkatalógus, benne a letartóztató intézeti őrtestület ruházati cikkei (MSGy)

A Váci Fegyház állománya 1950 körül. Zömében már új szabású tányérsapkát viselnek, de még a 47M sapkajelvényel (PJgy)

Balra: Letartóztatóintézeti őrvezető 1947M egyenruha 1950-es tányérsapkával és rendfokozati jelzésekkel (PJgy)
Lent: Őrség tagja 1952-ben téli szolgálati öltözetben (PJgy)

Szolgálati szabályzat, címlapján az új sapkajelvény, 1950 (PJgy)

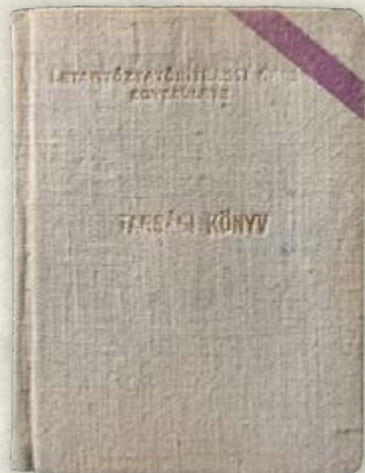

1950 M főtörzsőrmesteri rendfokozat (RTgy)

Köpeny paroli, 1950 (RTgy)

*Letartóztatóintézeti őrség
egyesületének tagsági
könyve 1950-1952 (PJgy)*

*Téli jéger
alsó (PJgy)*

*Nyári rövid
alsó (PJgy)*

*Bv. lőbajnokság
V. helyezéséért
adományozott
adományozott zászló,
1953 (BVKHSgy)*

*Két fotó börtönőr hölgyekről, átalakított 47M
és új 52 M egyenruhákban. Vegyesen viselnek szoknyát
és sínadrágot (LGygy)*

*Balra: 1952 M törzsőrmesteri
posztózubbonny 1954 M hadtáp
parolival (PJgy)*

*Jobbra: 1952 M fésűs szövetű
csizmanadrág (PJgy)*

Bv. őrzetető, mellén az éltanuló jelvénnel (PJgy)

*A Gyulai Börtön volt parancsnoka Papp László
bv. hadnagy posztó zubbonyban (Ungvári Sándorné,
Papp Mária tulajdona)*

A lövészet gyakorlása, 50-es évek (BVKHSgy)

Lövészet, 1950-es évek. A bv. hadnagy esőköpenyt visel (BVKHSgy)

Pilotka viselése (SLF)

*Éltanuló jelvény
(LGygy)*

*Átalakított 1947M és
1952M egyenruhát
viselő bv. tisztek, kb. 1954
(Ungvári Sándorné, Papp
Mária tulajdona)*

*Börtönőr pilotka,
1951 (GKgy)*

*Jobb oldali: 1950M
sapkajelvény pilotkára és
tányérsapkára (PJgy)*

*Bal oldali: 1950M sapkajelvény
tányérsapkára (HAGy)*

táborisapka viselési módja

Letartóztatóintézeti őr már keresztbe tett puskás állományjelzővel, 1951 vége (P]gy)

1952 M ruházatot viselő bv. tiszt (BVKHSgy)

Gépjárművezető tizedes 1952 M fésűs zubbonya (P]gy)

Li. szakaszvezető (P]gy)

Jobbra: 1952 M bv. váll-lapok (P]gy)

Fent: 1950 M őrmester és őrvezetői váll-lap (LGygy)

Jobbra: Rendfokozat nélküli börtönőr hölgy (BVKHSgy)

1952-ben rendszeresített kisméretű, 22 mm-es rendőrségi sapkajelvény (LGygy)

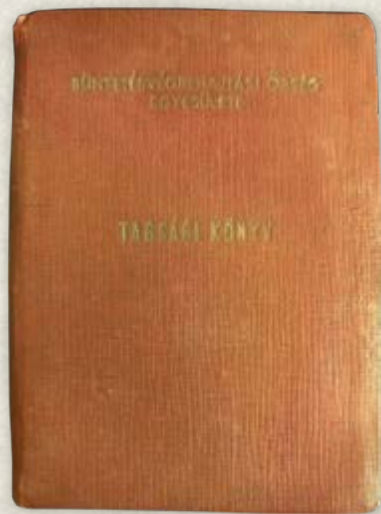
Az 1952 M férfi és női zubbonyok szabályzatban megjelent rajzai (SLF)

Bv. hadnagy 1952M fésűs zubbonya (PJgy)
Posztóköpeny szabályzati rajza (SLF)

Garassi Rudolf 1952M ezredesi váll-lapja
(HM HIMgy szn.)

Büntetés-végrehajtási Örség
Egyesület tagsági könyve (PJgy)

1952M posztóköpenyt viselő tisztek (BVKHSgy)

Átalakított 1947M és 1952M ruházatot viselő börtönőrök (BVKHSgy)

1954M bv. paroli köpenyre (HM HIM szn)

1954M bv. őri paroli (PJgy)

Balra: 1952M bv. tizedesi posztó köpeny
elő- és hátulnézete (PJgy)

1952M bv. gépjárművezető, egészségügyi,
hadtáp és technikus parolik (PJgy)

1952M bv. tányérsapka (HM HIMgy szn)

1952M zsávolj és posztó ruházatot viselő börtönőrök, 1953 körül (BVKHSgy)

48M géppuska anyagismereti szabályzat (PJgy)

1952M szürke zsávolj zubbony és pantalló (PJgy)

A büntetés-végrehajtási örök kiskönyvtárának egyetlen kiadványa (PJgy)

Dicsérő oklevél 1954-ből (CsIgy)

Közbiztonsági érem adományozó dokumentuma, 1953 (PJgy)

Közbiztonsági érem adományozó oklevele, 1955 (PJgy)

Szolgálati érdemérem, 1954 (balra) és (jobbra) a közbiztonsági érem arany fokozata (VLgy)

A KÁDÁR-KORSZAK

1957-1989

A KÁDÁR-KORSZAK

1957 M posztóköpenyt viselő börtönőr egy megyei börtön bejárata előtt (HBgy)

Balra: Az 1978-ban kiadott öltözködési szabályzat előtt bemutatott tiszti köpenyhajtóka (P]gy)

Lent: 1957-es állami címert ábrázoló gombok különböző méretben és kivitelben (P]gy)

Az 1956-os eseményeket követően a Kádár-rendszer saját javára próbálta megváltoztatni a fegyveres testületek arculatát. A forradalom leverése után a börtönök személyi állománya utasításra eltávolította az egyenruhájáról a váll-lapokat, a gallérhajtókákat, valamint a tányérsapka csillagos jelvényét. A bírósági tárgyaláson ezen ékítmények nélkül ültek a felügyelők. A forradalmi történéseket követően szinte azonnal eltüntették a nagyméretű szovjet típusú váll-lapokat. A rendfokozatokat 1957 közepéig a parolikon jelenítették meg. A sapkajelvények viselése vegyes képet mutatott. Volt, aki a korábbi viselte, és volt, aki azt is elhagyta.

1957. május 14-én¹ viszont már gondoskodtak az új ruházat bevezetéséről, amit 1957. június 20-án rendszeresítettek.² Ismételten megváltoztak a rendfokozati jelzések, amiket az egyenruha vállcsúcsába kellett varrni. A lengő váll-lap csak az ingblúzon volt viselhető. A legénységi és tisztesi állomány rend-

Egyenruházat, ahol a sapkán lévő csillagot és a szovjetes ötszögletű váll-lapokat eltávolították (Papp Mária tulajdona)

[1] A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 17. számú parancsa (6-200/1957).

[2] A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter helyettesének 39. számú utasítása (6-21/1996).

Fotó 1957 tavaszán. Jól látható a galléron lévő parolira helyezett rendfokozati jelzés (Papp Mária tulajdona)

fokozata sötétkék, a tiszthelyettesi ezüst, a tisztie pedig arany zsinórral volt szegélyezve. A váll-szalag anyaga minden esetben a ruházat szövetéhez igazodott, így azok egyaránt készültek posztó, fésűs és tropikál szövetből. Ennek megfelelően az ingblúzon viselt rendfokozati jelzések is a ruha anyagával harmonizáltak. Az átmeneti időszakban az 51M egyenruhákat kiegészítették 57M váll-szalagokkal és így, azoknak a kihordása 1960. január 1-ig engedélyezve lett. Egyes esetekben átgombosításra kerültek állománykategóriának megfelelően, viszont a korai időszakban feltűntek ezüstszínű, '49-es címerrel ellátott zubbonyok is.

A büntetés-végrehajtás továbbra is a Belügyminisztérium irányítása alá tartozott, és lett – a rendőrség és a tűzoltóság mel-

51M posztózubbony, gallérján 54M parolin örvezető rendfokozati jelzéssel (P]gy)

lett – a szürkeruhás szervezeteinek egyike. Ennek megfelelően az egyenruha színe szürke, a testület pedig szilvakék, amely a tiszti köpenyen, a tányérsapka, a zubbonygallér, a pantalló és a csizmanadrág paszpólozásán, a zubbony és köpenyhajtókán, valamint a vállszalagok szegélyezésén jelent meg. Továbbra is megmaradt szolgálati ruházatnak a zártnyakú zubbony módosított változata, ami már csak csizmanadrággal volt viselhető. Ez posztóból készült, ami helyett a főtisztek fésűs anyagból készült változatot is varrathattak.

A testület állományjelzője továbbra is a két, keresztbe tett puska. Emellett megtartásra került az egészségügyi dogozóknál a kehely, valamint bevezették a gépkocsivezetőknél a keresztbe elhelyezett kettő darab puskát és a fölötte elhelyezett kormánykereket ábrázoló jelvényt.

A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 1961. április 28-án kelt parancsában³ találkozhatunk

Balra: Átalakított 51M zubbonyt viselő őrmester szabálytalan hadtápos állományjelzővel (P]gy)

Jobbra: Átalakított 51M posztózubbonyt viselő Török György őrmester (később bv. alezredes) (Török György tulajdona)

[3] 10-21/8/1961 A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 8. számú parancsa. „Öltözködési szabályzat” a BM kötelékébe tartozó testületek, szervek és intézmények hivatásos katonáállományú tagjainak öltözködésére vonatkozóan.

Átalakított 51/57M zubbonyt viselő őrmester. Tányérsapkáján még a régi kisméretű 2 cm-es csillag látható. A fotón Török György később bv. alezredes látható (Török György tulajdona)

51/57M fésűs ftörm-i zubbony. Gallérján szilvakék paroli, rajta gépkocsivezető állományjelző. Vállapján 51M beosztott tiszti csillagokkal (P]gy)

1961-ben a rendfokozatok a főtisztek vonatkozásában megváltoztak. A korábbi keresztirányú paszományok helyett hosszirányú, a váll-szalag $\frac{3}{4}$ részét eltakaró arany színű került bevezetésre.

A tisztetek sötétkék paszományai 1964-ben lettek módosítva fehérszínű (csont) rangjelző csillagokra. Ugyancsak ebben az évben a rendfokozat nélküliek és tisztetek bronz gombjait ezüstre kellett cserélni. Az 1961-es öltözködési szabályzat rendelkezik a fésűs, illetve tropikál anyagból ké-

egy teljesen új ruhadarabbal, ami az ingblúz (tavasz) elnevezést kapta.

A ruhadarabot a rendőrség és a büntetés-végrehajtás tagjai szolgálatteljesítés során, nyáron önmagában, átmeneti időszakban alatta hordhatták inggel és nyakkendővel. Ehhez a viselethez külön az ingblúzra rendszeresített, saját anyagából készült váll-lapokat rendszeresítettek, amin sem a szilvakék szegély, sem a kék, ezüst, vagy arany zsinórzat nem volt megtalálható.

Az egyenruha gombja a Magyar Népköztársaság 1957-es állami címerét ábrázolta, ami a rendfokozat nélkülieknél és tiszteteknél barna (bronz) a tiszthelyetteseknél ezüst, a tiszteteknél arany kivitelben készült. Az egyenruhák egységesítése – talán a költséghatékonyság miatt – már ebben az évben elkezdődött, és csak színben tértek el egymástól, a szabásuk, anyaguk, viselési lehetőségeik megegyeztek.

Balra: Bv. törzsőrmester 57M zubbonyban, a paroli szilvakék posztóval bevont, 54M (P]gy)

Jobbra: Bv. szakaszvezető még 57M rendfokozati jelzéssel, amin szilvakék paszományok jelölték a rendfokozatot (P]gy)

Balra: Bv. gépkocsizó szakaszvezető 57M nyitott fazonú zubbonyban (P]gy)

Jobbra: Bv. ftörm. 57M nyitott fazonú zubbonyban, a hajtokán látható fegyvernemi jelzést szabályosan viseli (P]gy)

szült ruházatról. A fésűs anyagú öltöny hordható volt pantallóval és csizmanadrággal is, a tropikál anyagú öltönyhöz viszont csak pantallót készítettek. Fazonjuk megegyezett az 1949 előtti tiszti zubbonyokéval, a kor szabás-mintáinak megfelelő kivitelben. Kihajtott gallérja volt és egyenes szabású zsebtakarókkal látták el. A zsebeken hólozás továbbra sem volt. A fegyveres erők (Magyar Néphadsereg, Határőrség) egyenruhájától eltérően viszont a zsebeket kisméretű címeres gombokkal lehetett lezárni.

Fogvatartottak szállítása előtti bilincselés ellenőrzése, a fegyőrök 57M magasnyakú zubbony fésűs változatát viselik (SzFBA)

Szintén új ruházati elemként jelent meg a tisztetek viseleteként a fésűs anyagból készült felöltő, ami 1978-tól általános viseletté vált, amit akár ünnepek alkalmával is lehetett hordani. Még ekkor is az 1961-es öltözködési szabályzat volt érvényben, mely engedélyezte a fehér tropikál zubbonyt, mint megengedett társasági viseletet.

1968. február 1-től a társasági és díszöltözet fésűs tányérsapkájához, az addigi fekete bőrből, illetve PVC-ből készült viharzsinór helyett, fonott ezüst- és arany színűt rendszeresítettek.⁴ 1968. március 31-ig kellett kiadni a fonott viharzsinórral szerelt tányérsapkákat. A fejfedő jelvénye a rendőrséggel egyetemben minden állománykategóriának azonos kivitelben készült. A sapkarózsa kétoldalt stilizált, bronz színű búzakalásszal övezett, világoskék mezőben kiemelkedő ötágú vörös csillagot ábrázolt,

[4] A Magyar Népköztársaság Igazságügy Miniszterének (Dr. Korom Mihály) 1968. január 19-én kelt, 01/1968. számú parancsa.

DP golyószóróval felszerelt motorkerékpáros járőr. „Tavaszi” elnevezésű ingblúzt és a kiskőrösi KTSZ által gyártott bukósisakot viselnek (BVKHSgy)

amely alatt keresztbe tett puská és ívelt nemzetiszínű szalag volt látható.

1969. január 1-jei hatállyal a hivatásos állomány viseletének korszerűsítése, az öltözködés színvonalának emelése érdekében⁵ az alábbi változtatásokat rendelték el:

- A posztóköpeny helyett rendszeresítették a sötét mibőr-köpenyt, begombolható szőrmebéléssel (szolgálati beosztástól függően hosszú vagy rövid kivitelben).
- Az „Apatin” huzatú, panofix⁶ szőrmés téli sapkát rendszeresítették, mely a posztó huzatú, szőrmészt váltotta fel (a színe és formája változatlan maradt).
- Sötét, orkán esőköpenyt használtak a PVC esőköpeny helyett.
- „Apatin” zubbony és csizmanadrág került a posztózubbony és csizmanadrág helyébe.
- A közkedvelt „Tavaszi” ingblúzt is megváltoztatták. A korábbi anyagát megváltoztatták. Az előző, egységes BM kivitelű vállapjait megszüntették, és a rendszeresített váll-szalagokhoz hasonló lengő

[5] A Magyar Népköztársaság Igazságügy Miniszterének (Dr. Korom Mihály) 117. számú utasítása. Kelt 1968. november 26-án.

[6] Panofix: nemesített gyapjas juhbőrrel készült szőrme. Magyar márkanev a Pannónia Szőrmegyár nevéből és a fix (biztos, erős, tartós) szóból. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-etimologiai-szotar-F14D3/p-F3534/panofix-F35AD> (Utolsó letöltés: 2024. 06. 18.)

váll-lapot írtak elő hozzá, amely szintén felgombolható kivitelben készült. Az átalakított ingblúz megnevezése „Tornádó” lett. Gombjait egyszerű sötét, sima fejtű műanyag kivitelűre cserélték.

Motorkerékpáros járőr, új típusú „Tornádó” ingblúzban. A szakaszvezető már celluloid csillagokat visel. Az oldal-kocsiban lévő börtönőr RPD golyószórót tart (BVKHSgy)

- A „Tropikál” típusú zubbonyt és pantallót a „Jester” váltotta le.
- Az egyenruhás tiszthelyetteseknek és tisztességeknek szolgálati öltözetként a fésűs pantalló helyett „Jester” típusú rendszeresítették.
- A formaruha viselésére kötelezett állomány és a vegyes ruhás tiszthelyettesek, tisztességek is megkapták a fésűs szövetből készült csizmanadrágot.
- Az egyenruhás tiszthelyettesek egyik gyakorló-csizma helyett, míg a vegyes ruhások az egészcipő helyett bokszcsizmát kaptak.
- Ezen felül megszüntetésre került a legénységi porlonkesztyű és a fehér cérnakesztyű.

Az újonnan rendszeresített egyenruházati cikkeket az évi ruhapótlási illetményük terhére legkésőbb 1970. december 31-ig kötelesek voltak beszerezni. Az 1978. március 2-án hatályba lépő 101/1978 IM

Motorkerékpárosok vegyvédelmi ruhában (BVKHSgy)

Kiskőrösi motoros sisak a 80-as évekből, rajta rendőrségi sapkajelvény (Internet)

utasítás az öltözet típusait az alábbiak szerint határozta meg:

- Szolgálati öltözet: a hivatásos és a hallgatóállomány ruházata a napi szolgálat és foglalkozások idején, mikor a tevékenység jellege a viselését lehetővé, illetve szükségessé teszi.*
- Ünnepi öltözet: a hivatásos és hallgatóállomány alkalmi ruházata nemzeti ünnepeken, kiemelkedő katonai és társadalmi rendezvényeken.*
- Díszöltözet: díszőrségben és meghatározott alkalmak esetén.”⁷*

Ez a szabályozó írja le először a tábormoki kar egyenruháját mely megegyezett a testületnél rendszeresített alacsonyabb rendfokozatokhoz tartozó

[7] Igazságügyminiszter 101/1978 IM utasítása a Büntetés-végrehajtási testület öltözködési utasításának kiadásáról.

A kép előterében lévő börtönőr orkán esőköpenyt visel (BVKHSgy)

Az 1961-es BM öltözködési szabályzat büntetés-végrehajtási egyenruháinak ábrázolása (P]gy)

viselettel, azzal az eltéréssel, hogy paszpólozása skarlátpiros és a nadrágon a paszpól két oldalán vörös lampasz található. A galléron himzett tölgyfalombok helyezkedtek el, amit később arany színű fém tábornoki tölgyfalomb váltott le. Ezt gyakran vörös posztó alátétre tűzve hordtak. Ugyanilyenre tűzték az iskolai végzettséget igazoló jelvényeket is. A tábornoki kivitelű felöltő az általánostól eltérően, rendelkezett paszpóllal, ami szintén skarlátpiros volt. Tányérsapkájukon a Magyar Népköztársaság tölgyfalommal díszített 1957-es címere látható.

1978-tól új ruházati terméként jelent meg ünnepi viseletként a ballonkabát.

Emellett a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka utasításban rendelte el a hivatásos állomány férfi tagjainak szürkeszínű hadiruházattal történő ellátását.⁸ Az új egyenruhához nyári gyakorlósap-

[8] 0106/1978 számú országos parancsnoki utasítás.

kát kellett viselni. Ezen darabok még műanyag silddel rendelkeztek, rajtuk szürke gombok és ovális szürke színű trikoloros és csillagos sapkarózsa volt. A gyakorló ruházaton a békeidőben használt rendfokozati jelzéseket viseltek.

A testület jelentősebb ruházati reformjára 1987-ben került sor. Kivonták a rendszerből a kényelmetlen és költséges előállítású posztóköpenyt, helyébe műszőrme bélésű ¾-es kabátot rendszeresítettek, ami kívül orkán huzatú volt.

A legnagyobb változáson a hölgyek ruházata ment át. Új fazonú zubbonyt, azaz kosztümkabátot kaptak, fésűs és tropikál anyagból. Megjelent a sötétkék garbó, amit csak alsóruházatként lehetett hordani. Az ingblúzukat eltörölték és helyette egy, a nadrágon és szoknyán kívül viselendő, derekán zsebekkel ellátott, saját anyagából készült övvel megköthető, –könyvelven– tunikát kaptak. Ezen felül új hosszú és rövid ujjú szolgálatteljesítés közben hordani.

Szalay Zoltán bv. vezérőrnagy, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka, 1969. Zubbonyának gallérján még himzett tölgyfalombok (lent balra) láthatóak. A szürke színű pantallóján jól megfigyelhető skarlátvörös paszpól kétoldalán futó tábornoki lampasz (BVKHSgy)

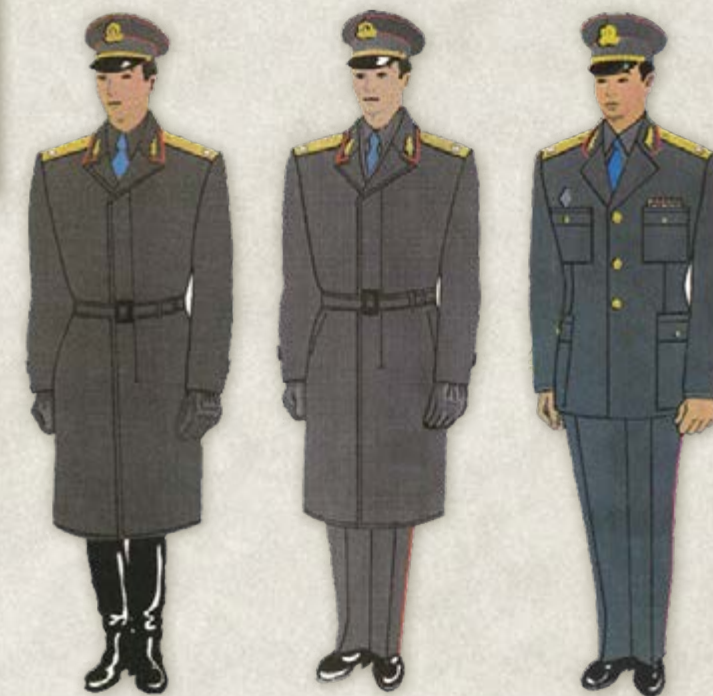
amin női kivitelű, azaz kisebb méretű lengő váll-lapokat kellett hordani. A nők részére továbbá sötétkék színű –mrevítő nélküli tányérsapkára hasonlító– „lengyel” tropikál sapkát, barettet, és kalapot rendszeresítettek.

Az év nagy módosítása, hogy a büntetés-végrehajtásnál ter-

melésirányító munkakörben foglalkoztatott hivatásos állományú beosztottakon kívül, a teljes személyi állomány részére szolgálatteljesítés közben hordani.

A termelésirányítók munkaruhának minősülő 65 M szolgálatteljesítés közben hordani. A könnyített 65 M szolgálatteljesítés egy koptatóval

[9] Az IM büntetés-végrehajtás országos parancsnokhelyettesének 0215/1985. (IK. Bv. Mell.1.) OPh intézkedése termelésirányítói munkakörben foglalkoztatott hivatásos állományú beosztottak szolgálatteljesítéséről, kiadásáról- bevonásáról és igényléséről.

1978-as IM öltözködési szabályzat bv. tábornoki ruhaváltozatainak bemutató grafikái (P]gy)

1957M posztóköpenyt viselő
börtönőrök (BVKHSgy)

1957M köpenyt és
örbundát viselő börtönőrök
(BVKHSgy)

1957M zártnyakú zubbonyt viselő börtönőrök (BVKHSgy)

felaljazott nadrágból állt, amihez gyakorló inget, vagy zubbonyt kellett viselni. A ruházat e változatát, a kényelmesebb szolgálatellátás érdekében fekete félcipővel hordta a személyi állomány.

A kutyavezetői és gépjárművezetői beosztásban lévő felügyelők 65 M téli zubbony (mikádó) helyett 65 M szürke színű „PC”¹⁰ mikádót kaptak. Sikkeségével igen népszerű ruhadarab lett, szívesen hordta mindenki, aki hozzá tudott jutni.

A nők könnyített ruházatához szoknya járt. Nadrágjuk oldalt slicces kivitelű, aminek szárát 65 M fekete színű kétcsatos bakancsba kellett behúzni. A gyakorló öltözet fegyvernemi jelzése ezüst és

[10] PC = páncélos, azaz harcokcsizó.

Orosz–magyar nyelvű szolgálati
igazolvány közvetlenül
a forradalom utáni időszaktól
(BVKHSgy)

Balra: Forradalmi műanyag
címer. Ityének kerültek a csillagos
sapkajelvények helyébe is (PJgy)

arany kivitelben készült, két keresztbe tett puskával, ami előtt paragrafus jelet ábrázoló pajzs látható. Az egészségügyi személyzet fegyvernemi jelzése a kelyhen felkúszó kígyó lett. Az öltözethez rendszerített sapka – amit a munkásörség is viselt – továbbra is megmaradt az általános sapkarózsával.

Feltehetően a spórolás jegyében, a testület díszegyenruhája a 65 M gyakorló ruházat lett, tányér-sapkával és fehér kesztyűvel, amihez az 1961 M vállszíjas derékszíjat kellett viselni. A zubbony alatt inget kellett hordani nyakkendővel. Az ünnepi ruházat a nők kivételével változatlan maradt. Szintén az 1987-ben kiadott öltözködési utasítás¹¹

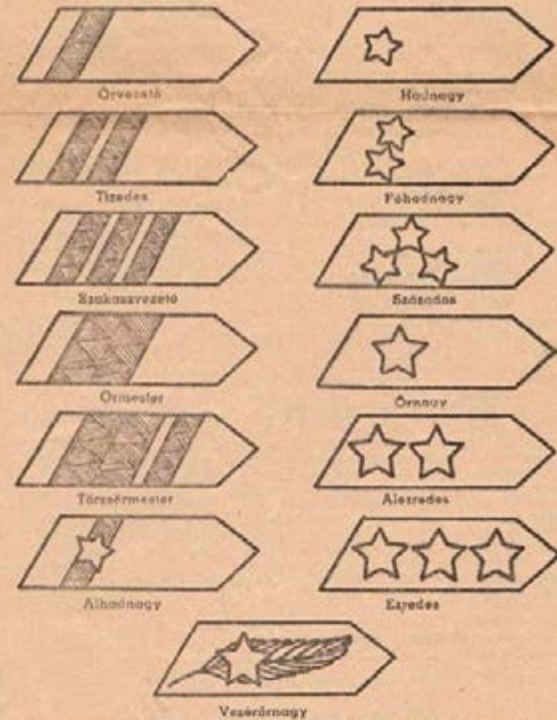
[11] Igazságügyminiszter 115/1987 (IK. Bv. Mell. 10) IM utasítása az IM. büntetés-végrehajtási testület öltözködési szabályzatának kiadásáról.

A Honvédelmi Minisztérium közleménye

A Magyar Néphadsereg Forradalmi Katonai Tanácsa javaslatára a honvédelmi miniszter hajtásra intézkedett a honvédség egyenruháinak és rendfokozati jelzéseinek időleges módosítására. Az intézkedés, szemlélve népünk törekvéseit, előterítte a hagyományainktól idegen sapka-jelvényeket és a legszelb eseményeket, hűt múltunkat jeltűző Kossuth-címert rendszeresítette helyette.

A miniszter bükkör elrendelte a jelenlegi rendfokozati jelések viselésének megváltoztatását.

1956. október 31-től a honvédség egész személyi állománya rendfokozati jelzést nem a vállapán, hanem a ruhában és köpeny hátyán viseli. Az új rendfokozati jelések az alábbiak:

Megszűnik a népünk szokásaitól és tiszteletét idegen sapka viselet is. Az új sapka rendszeresítése Hűségünk régi igényét elégíti ki. Újra hordhatják a fiatalok az anyitól szeretett és megbecsült bocska-sapkát. A sapkák gyártását sürgősen megkezdik, majd gondoskodnak a jelenlegi fohosatos lesereléséről. Az általános hővelteményként szereplő új egyenruházat tervezési munkálatait is megkezdődtek.

Az új rendfokozati jelzéseket rendszeresítő honvédelmi minisztreri közlemény. Ezt a rendszert a *bv.* is átvette (CsIgy)

említi meg elsőként a díszövet, amely egy arany-színű textil öv, nemzeti színekkel átszőve. Csátja arany-színű nyolcszög alakú lap, melyen a Magyar Népköztársaság 1957 M mintázatú állami címer volt megtalálható. Az övhöz saját anyagából készült, arany-színű csattal és akasztókkal szerelt kardkötő is járt. Viselését azoknak engedélyezték, akik

részére az ünnepi öltözethez azt külön elrendeltek. Az utasítás mutatta be a tartalékos állomány szolgálati ruháját is. Eltérő volt a nyári szolgálati egyenruhához használt fejedőjük, részükre a 65 M típusú Bocska-sapkát rendszeresítették. Ezen felül rendfokozati jelzéseiket a szolgálati ruha anyagából készült váll-szalagjára, barna paszományok és csillagok alkalmazásával kellett felvarrni, ellentétben a hivatásos állománnyal szemben, akik ezüst, illetve arany zsinóros és paszományos lengő-válllapot hordtak hadigyakorló ruhájukon is. Egyenruhájukhoz a festetlen 1951M vállszíjas derékszíjat viselhették. A tartalékos állomány legmagasabb rendfokozatú tisztje az őrnagy lehetett. ●

Mészáros László *bv.* törzsőrmester igazolványképe (P]gy)

Korai 1957 M egyenruha. Kovács György Antal később *bv.* ezredes (Kovács György Antal engedélyével)

Egész bőrcipő (GZgy)

Szolgálati síp szilvakék szívósborral (P]gy)

Bv. tizedes 57M posztó egyenruhában, 1957-64 között (Török György hozzájárulásával)

Bv. tizedes 1968-ban, korai ingblúzban, fegyverzete Kucher K1-es géppisztoly, Mellette PPS-41 géppisztollyal felszerelt tartalékos áll (BVKHSgy)

Szalay Zoltán bv. vezérőrnagy (középen) tábornoki egyenruhájához lovaglónadrágot és csizmát visel (BVKHSgy)

A bv. örök részére készített képes segédlet a lőfegyver használat eseteiből (SzTgy)

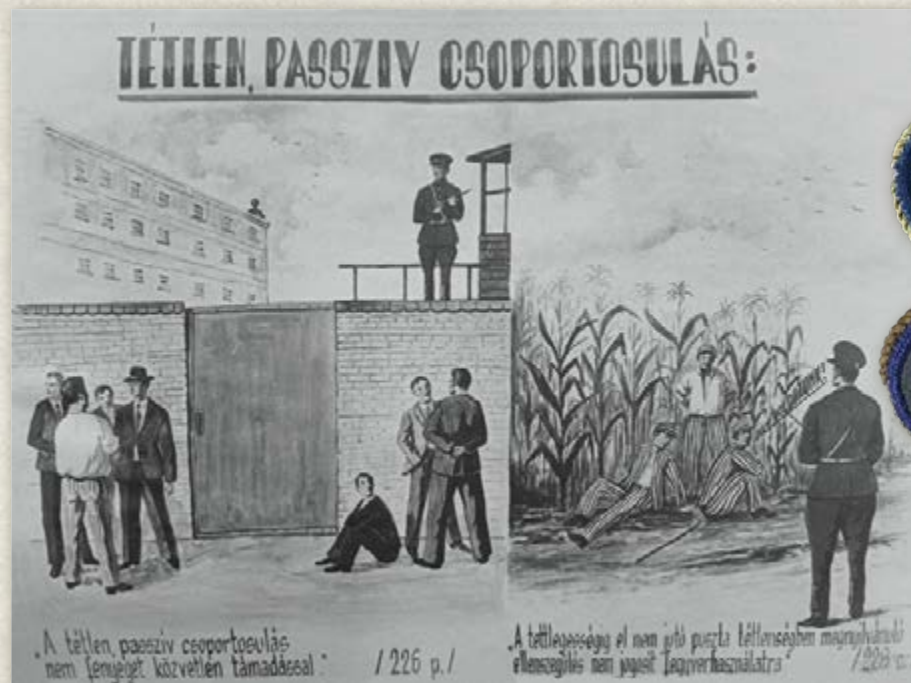

Szalay Zoltán bv. vezérőrnagy egy ritka bőrkabátban (BVKHSgy)

A baracskai Bv. Intézet kiürítési gyakorlatát megtekintő büntetés-végrehajtási és állami vezetők 1968-ban (BVKHSgy)

Motoros járőr tagjai 57M zárt nyakú posztó ruházatot viselnek, 1968 Baracska (BVKHSgy)

Ezredesi és korai, fémszállal készült alezredesi váll-lap (PJgy)

Szalay tábornok beszélget a tartalékos állománnyal, 1969 (BVKHSgy)

Dr. Sárdi Károly országos parancsnok két honvéd tábornok között, 1970-es évek (BVKHSgy)

Dr. Sárdi Károly bv. vezérőrnagy országos parancsnok szovjet tiszték társaságában, 1970-es évek (BVKHSgy)

Díszszakasz a 80-as években. Zakóhoz csizmanadrágot viselnek (BVKHSgy)

A Rendőrtiszti Főiskola Bv. tanszék évfolyam jelzéseinak tervezete (P]gy)

RTF IV. évfolyamos halgatójának zakója (LGygy)

Zászlótartók az 1980-as években (BVKHSgy)

A fegyverhasználat eseteit bemutató segédlet egyik oldala a 60-as évekből (SZTgy)

Rendőrtiszti Akadémiai végzettséget igazoló jelvény (PJgy)

1957 M posztó egyenruhára való századosi vállszalag (PJgy)

A lovas járőrök alkalmazása a büntetés-végrehajtási mezőgazdasági területeken volt jellemző (BVKHSgy)

1957/1972 M váll-lapok (PJgy)

Jobbra: Törzsörmesterei váll-lap még 1948 M állami címert ábrázoló gombbal (PJgy)

57M fésűs szövetzubbonyt viselő börtönőrök az 1970-es években (BVKHSgy)

Jobbra: 65M gyakorló ruházatot viselő börtönőr és (fent) hosszú ujjú ingblúzt viselő hadnagy (BVKHSgy)

65M gyakorló ruházatot viselő elektromos-zár kezelő a Szegedi „csillag” börtönben (BVKHSgy)

Büntetés-végrehajtási intézetek külső őrzését ellátó állomány jeszter pantallóban és nyári ingben (BVKHSgy)

65M hadigyakorlót tányérsapkával viselik, országos löversenyre való felsorakozás alkalmával 1987-89. A váll-lapok megegyeznek a köznapis váltóval, szegélyezésük, paszományuk ezüst, illetve arany színű (BVKHSgy)

Lőgyakorlat végrehajtása Mossberg 12/76 sörétes puskával (BVKHSgy)

Löverseny utáni eredményhirdetés, a résztvevők 65M mintájú hadigyakorlót viselnek (BVKHSgy)

A váci IM. bv. őri iskola tiszthelyettes hallgatói, könnyített szolgálati ruhában, félcipővel. A képen még hallgatói váll-lapot viselnek, ami szürke színű „T” betűt mintázott, 1978-87 (BVKHSgy)

Bv. tiszthelyettesi iskola hallgatói már rendfokozatuknak megfelelő váll-lapokkal 1987 után (BVKHSgy)

A bv. országos parancsnoka köszönti a végzős hallgatókat (BVKHSgy)

A bv. országos parancsnoka, Nagy Tibor bv. vezérőrnagy tábornoki egyenruhában (BVKHSgy)

Felsorakozott végzős tiszthelyettesek ünnepi öltözetben (BVKHSgy)

Kibocsájtó ünnepség a Rendőrtiszti Főiskolán. Az előtérben 87M ünnepi öltözetet viselő női tisztek (BVKHSgy)

1957 M posztó köpenyt viselő biciklis járőr (BVKHSgy)

1957 M őrnagyi rendfokozat korai változata. A keresztbe felvarrt arany paszomány jelzi a főtiszti rendfokozatot (LGygy)

Korai, 57M posztó magasnyakú zubbony még ezüst Rákosi címeres gombokkal. A váll-lapokon az előírásostól eltérően arany színű 51M beosztott tiszti csillagok láthatóak (P]gy)

1957 M posztózubbony részletfotója, jól látható a rákosi gomb (P]gy)

57M posztó *bv.* főtörzsőrmesteri magasnyakú zubbony (P]gy)

1948/1957 M zománcos sapkajelvény (P]gy)

57 M posztó lovaglónadrág (P]gy)

57 M műszőrmés, posztó télisapka (P]gy)

Korai 57 M fésűs tiszthelyettesi tányérsapka még viaszkos vászon szemernyővel és fésűs álló résszel (P]gy)

57 M fésűs szövet lovaglónadrág (P]gy)

57 M fésűs szövet magasnyakú tiszti és tiszthelyettesi zubbonyok a 70-es évekből. Válllapjaik már plüss kivitelűek (P]gy)

57M szolgálati öltözet rajza (P]gy)

1957 M női posztóköpeny (P]gy)

Női táska (P]gy)

57M tiszti posztóköpeny szilvakék paszpolozással és részletfotói (P]gy)

Késői 57 M tiszthelyettesi posztóköpeny már plüss válllapokkal (P]gy)

A posztó köpeny viselési változatai 1978 IM öltözködési utasítás (P]gy)

57 M női zubbony zárt nyakú és fazonos kivitelben (P]gy)

Szürke sál (P]gy)

57M „Tavaszi” tiszthelyettesi ingblúz (P]gy)

Inglblúz viselési grafikája, 1961 BM öltözködési szabályzat (P]gy)

57M tiszti behúzható derekú ingblúz, az ing anyagával megegyező kivitelű váll-lappal (P]gy)

1957M pantalló (P]gy)

1957M főtiszti és őrmesteri ingblúz váll-lapok (L]gy)

1957M bv. tányérsapka még szövet állórésszel, és a tányérsapka gyártójelzése (P]gy)

1957M fésűs szövet alapú bv. tizedes és őrmester vállszalagok (P]gy)

Balra: Technikusi fegyvernemi jelvényt viselő bv. főtörzsőrmester 1957M köpenyben (BVKHSgy)

Jobbra: Hadtáp fegyvernemi jelvény 1957M szilvakék parolin (BVKHSgy)

1957M nyitott fazonú bv. főtörzsőrmesteri zubbony, technikus fegyvernemi jelvénnnyel (P]gy)

1957M szilvakék parolik: technikus, hadtáp, gépjárművezető, egészségügyi. A technikus és hadtáp nem rendszeresített (P]gy)

1957M nyitott fazonú tiszti zubbony (PJgy)

Bv. ör alakzatban, díszben; 1961 BM öltözködési szabályzat (PJgy)

1957M csizmanadrág (PJgy)

Boxcsizma (PJgy)

1969M bv. tábornoki zubbonyok (PJgy)

Bv. tábornok köznapi viseletben; 1978 IM utasítás (PJgy)

1969M bv. tábornoki pantalló (PJgy)

Tábornoki tölgyfalomb ékítmény (PJgy)

1957M tiszti tányérsapka műanyag viharszíjjal (PJgy)

Tábornoki sapkarózsa (PJgy)

1969M bv. tábornoki tányérsapka (PJgy)

Bőrtalpú cipő (PJgy)

1951M vállsziyas derékszij (PJgy)

Tábornoki felöltő, gallérját
skarlátvörös paszpólozás szegélyezi
(P]gy)

Tábornoki felöltő
viselési ábrája,
1978 IM utasítása
(P]gy)

Pliüss állórészes tányérsapka
esővédő huzattal (P]gy)

Tiszti felöltő, gallérján
fegyvernemi jelvény (P]gy)

Zászlósi felöltő
viselési ábrája,
1978 IM utasítása
(P]gy)

Bélelt szürke
bőrkesztyű (P]gy)

3/4-es műbőrkabát
(P]gy)

Orkán esővédő
köpeny (P]gy)

4/4-es műbőrkabát
(P]gy)

4/4-es ballonkabát
(P]gy)

Különböző kivitelű szürke ingblúzok (P]gy)

Háromszoros élenjáró hallgató jelvény (P]gy)

Rendőrtiszti főiskola karjelvénye, amit a bv. tanszék hallgatói is viseltek (P]gy)

III. és IV. bv. hallgatók váll-lapja (P]gy)

Teleszkópos gumibot (P]gy)

87M női ingblúz (P]gy)

Női szolgálati öltözet viselési ábrája; 1987 IM utasítás (P]gy)

Hölgy 1987M szolgálati öltözetben (BVKHSgy)

1987M női barettsapka (P]gy)

1987M női felöltő (P]gy)

1987M női posztókalap (P]gy)

1987M női ballonkabát (P]gy)

Női ballonkabát viselési ábrája; 1987 IM utasítása (P]gy)

1987M női sötétkék tányérsapka (P]gy)

1987M női fésűs pantalló (P]gy)

Főiskolai, egyetemi végzettséget igazoló jelvény (P]gy)

1987M őri tiszthelyettesi fegyvernemi jelvény (P]gy)

1987 M szolgálati öltözet változat; 1987 IM utasítása (P]gy)

1987M női fésűs kosztümkabát (P]gy)

1987M fésűs szoknya (P]gy)

1965 M férfi gyakorló sapka (PJgy)

1965 M férfi gyakorló nadrág (PJgy)

1965 M férfi gyakorló zubbony (PJgy)

1965 M gyakorló bakancs (PJgy)

1965 M gyakorló öltözetet bemutató szabályzati ábra; 1987 IM utasítása (PJgy)

1965 M női gyakorló zubbony (PJgy)

1965 M női gyakorló szoknya (PJgy)

Rendszeresített gázspray és tokja (PJgy)

1965 M női gyakorló nadrág (PJgy)

1965 M női gyakorló öltözetet bemutató szabályzati ábra; 1987 IM utasítása (PJgy)

1965 M téli gyakorlósapka (P]gy)

1965 M téli zubbony (mikádó) (P]gy)

Erika írógép, a nevelési szolgálat mindennap használt eszköze (P]gy)

1987M női köpeny (P]gy)

1987 M szolgálati öltözetet bemutató szabályzati ábra; 1987 IM utasítása (P]gy)

Szürke gumibot, 1987-es gyártmány (P]gy)

1965 M téli gyakorló öltözetet bemutató szabályzati ábra; 1987 IM utasítása (P]gy)

1965 M téli nadrágbélés (P]gy)

PA-63 pisztoly és tokja (P]gy)

Járőrtáska (P]gy)

1987 M női köpenyt viselő nevelő (Internet)

1987 M női (12,5 cm) zászlós és századosi váll-lap (P]gy)

1987M férfi 3/4-es orkán huzatú télikabát (P]gy)

Tiszthelyettesi tányérsapka (P]gy)

1987 M téli szolgálati öltözetet bemutató szabályzati ábra; 1987 IM utasítása (P]gy)

Műanyag, gyakorló sapkarózsa (P]gy)

1965 M tartalékos gyakorló öltözetet bemutató szabályzati ábra; 1987 IM utasítása (P]gy)

1987 M bv. gyakorló váll-lap tervezetek főtörzsörmester, őrnagy (P]gy)

1987 M téli női szolgálati öltözetet bemutató szabályzati ábra; 1987 IM utasítása (P]gy)

1965 M hadigyakorló bocskai sapkája, két különböző kivitelben (P]gy)

1987 M tartalékos állomány váll-lapjainak tervezete szakaszvezető, törzsörmester, zászlós (P]gy)

1987M télisapka (P]gy)

1987M női 3/4-es orkán huzatú télikabát (P]gy)

A RENDSZERVÁLTÁS UTÁN

1989-2010

A RENDSZERVÁLTÁS UTÁN

Esküdtétel ünnepi öltözetben (BVKHSgy)

Lent: Rendszerváltás utáni gombok különböző változatokban. Megegyeznek a honvédség 1957 M gombjaival (PJgy)

Az 1989-es rendszerváltás jelentősen nem érintette a büntetés-végrehajtás ruházatát, bár 1993-ban voltak próbálkozások, melyek hamar kudarcba fulladtak. Csapatpróbáig jutott az új sötétkék szolgálati ruha, ami új, gallérra helyezett rendfokozati jelzéssel volt hordható. Posztó vagy vászon barett sapka járt hozzá, amire a korábbi trikoloros sapkajelvényt kellett felerősíteni. A zubbonyt elől húzózárral és egyben patentekkel lehetett zárni. Az eddigi hagyományokat maga mögött hagyva, szabása teljesen új irányt vett. A derékrészben passzrészes szolgálati zubbonyt nadrágon kívül kellett viselni, a két ruhadarab ugyanazon anyagból készült. Az öltözethez világoskék inget terveztek rendszeresíteni. A ruházathoz szolgálati félcipő viselését rendelték el.

A téli időszakban ¾-es sötétkék kabáttal és lehajtható fülrészes Bocskai-sapkával lehetett volna hordani. A csapatpróba ideje alatt a szürke színű öltözethez szokott állomány, tréfásan csak vasutas állomásfőnöki ruhának csúfolta a rendszeresítés előtt álló új egyenruhát.

Őrszolgálat 65 M gyakorló öltözetben (BVKHSgy)

Rendőrtiszti Főiskola bv. tanszéke I. évfolyamának hallgatói, nyári gyakorló öltözetben (BVKHSgy)

A dísz és köznapi ruházatok csak mintadarabokban készültek el. Itt találkozhatunk piros, zöld, illetve rózsaszín és lila paszpólozással ellátott sötétkék nadrággal és zakóval is. A fennmaradt bemutatódarabokra sok esetben csak kék műanyag gombokat varrtak, és nem helyezték fel rá a rendfokozati jelzéseket sem. Voltak viszont olyan ruházattervezetek is, amiket bábukon teljes pompájukban mutattak be a nagyközönség (büntetés-végrehajtás vezetői) számára. Az új társasági ruházathoz készült paszpóllal ellátott és anélküli tányérsapka is, de készült a 93 M honvédségi tiszthelyettesi Bocskai-sapkával megegyező fejfedő is. A fennmaradt forrásokból látszik, hogy az új rendfokozati jelzéseket a magyar hagyományoknak megfelelően paroli formájában gondolták megvalósítani. A tervezetek alakja, valamint azok díszítő elemei (paszományok, csillagok) igen vegyes képet mutattak.

Már ekkor felmerült egy új állományjelző igénye is, viszont az csak papírból készült el. A jogszerű-

Nyári gyakorlóöltözetet viselő zászlókisérők, 1996 után (BVKHSgy)

séget a „S” jellel, a fegyveres testületi jelleget pedig egy karddal kívánták megjeleníteni. Végül a parolik rendszeresítése csak később, 2001-ben realizálódott. A rendszerváltás utáni egyenruházati átalakulás annyiban merült ki, hogy a gombokat lecserélték

Dísz szakasz temetésén, téli öltözetben (BVKHSgy)

Balra:
Ünnepi öltözet férfi
és női változata
(BVOPa)

Jobbra:
Szolgálati öltözet
téli és nyári
változata
(BVOPa)

szürke színűekre, ami koszorúba foglalt keresztbe tett puskát ábrázolt. Ezt a változatot a honvédség már 1957 óta használta.

1991. július 1-től a vállszíjas derékszív, vállszív részének kötelező viselését eltörölték, azt csak az előljáró rendelhette el.¹

A büntetés-végrehajtás országos parancsnok-helyettese² 1991. október 1-jei hatállyal törölte a nők és a férfiak alapellátási normájából a szolgálati sapkát. A hölgyek részére egy darab 65 M nyári sapkát kellett kiadni.³

[1] 0253/1991. (IK Bv. Mell. 3.) OP intézkedése a vállszív viseléséről

[2] Dr. Fekete Mihály bv. ezredes

[3] 0213/1991. (IK.Bv. Mell.5.) OPh. Intézkedése az alapellátási norma módosításáról

A kitüntetések és az iskolai végzettséget igazoló jelvényeken mind megtalálható volt az annyira nem kívánatos vörös csillag, így a kitüntetéseket csak szalagsáv formájában lehetett továbbiakban viselni.⁴ Új iskolai jelvény került rendszeresítésre, melyen már az aktuális állami címer volt megtalálható. Valójában ezek viselése a fennmaradt fényképek tanúsága szerint szinte teljesen elmaradtak.

A korábbi sapkarózsát is lecserélték az ovális trikoloros változatra, azok arany, ezüst fém és szürke műanyag kivitelben készültek. A szürke színűt a

[4] A kitüntetés szalagsávjait 1986-ban csinosabb szövött változatra cserélték a korábbi papír, műanyag kivittel szemben. Viszont a korábbi kivitelű szalagsávok még a 2010-es években is feltűntek. Az Igazságügyi Miniszter a 15/1992. (X.29) IM rendelettel arany, ezüst, bronz fokozatban Büntetés-végrehajtási szolgálati jelet alapított, aminek szalagsávja a leírása ellenére a mai napig nem készült el.

Dísz szakasz esküvő alkalmával sötétkék ünnepi öltözetben (Pjgy)

téli sapkára kellett feltenni, a 65/75 M Bocskai-sapkára állománykategóriától függően arany, vagy ezüstsínű szűrógomb és sapkarózsa került. A tábornoki ékítményt 1990-től ideiglenes új állami

Női és férfi főtiszti
kistársasági
kosztüm és öltöny
bemutató példányai
(BVOPa)

címert ábrázoló sapkadíszre cserélték, amit később felváltott a honvédségnél és a rendőrségnél 1993-ban rendszeresített változat.

A rendfokozati jelzéseken továbbra is az ötágú csillagot kellett hordani, azt csak 1997-ben módosították hatágúra. Ebben az évben a szolgálati ruházathoz rendszeresítették a sötétkék, „V” nyakú kötött pulóvert, amit később könnyített szolgálati öltözetként a 65 M hadigyakorló pantallóhoz is hordhatott az állomány. Ez a ruhadarab a leguniverzálisabb ruházati termék volt, amit szinte minden évszakban, alkalomkor és igénybevételkor viselhetett az állomány.

1998-tól – kísérleti jelleggel – a tábornoki kar részére kiadták a kistársasági öltözetet. Az új egyenruhát, jelentős állami vagy testületi rendezvényen viselték különböző változatokban. A fennmaradt fényképek tanúsága szerint, a harmadik büntetés-végrehajtási testületi napon⁵ is látható volt az új tábornoki viselet.

[5] 1998-tól szeptember 8-a a büntetés-végrehajtás szakmai napja. A szervezet védőszentje Szent Adorján lett, aki korábban a rabokat őrző római katonák kapitánya volt, és hitvallásáért mártírhalt.

Tábornokok. Kistársasági öltözet, megengedett nyári változata, 2000-es évek eleje (BVKHSgy)

2001. december 1-jei hatállyal, a hivatásos állomány részére modernizálták a szolgálati, ünnepi és kistársasági ruházatot.⁶ A ruházat alapszíne a sötétkék lett, a fegyvernemi színben visszatértek a hagyományos ibolyaszínre, azaz a lilára. Ez a szín látható a szolgálati és ünnepi pantallón, az ünnepi zubbony paszpólján és a rendfokozati jelzéseken (váll-szalag, paroli) is. A szolgálati és ünnepi ruházaton a tábormokok nadrágjukon szintén lila színű lampaszt viselnek. A szolgálati ing színe világoskék lett, ami hosszú illetve rövid ujjú kivitelben készül, és sötétkék szőtt nyakkendővel, vagy a nélkül is viselhető. Az ing hordható volt a 65 M hadigyakorló öltözethez is.

Az új szolgálati ruhához sötétkék pulóver, átmeneti időben dzseki, télen ¾-es kapucnis kabát járt.

[6] 18/2001. (XI.23.) IM rendelet a büntetés-végrehajtási szervezet öltözködési szabályzatának kiadásáról szóló 13/1997. (IV.22.) IM rendelet módosításáról

Szolgálati öltözet kötött pulóverrel, 2000-es évek (BVOPa)

Fejfedőként baret sapkát rendszeresítettek nyári és vatinbéléses⁷ téli változatban.

A 65 M gyakorló rövidesen, mint szolgálati ruha megszűnt, viselését gyakorló öltözetként riadó elrendelése esetén, lögyakorlat során, kutyás szolgálatoknál, műveleti csoportoknál rendelték el. 2005-től a következőképpen nézett ki: rendfokozati jelzésként a lila színű váll-szalagot kellett felhelyezni rá, hozzá világoskék ing, baret sapka, valamint két tüskés fekete színű málhaöv volt viselhető. A zubbony bal zsebére fel kellett gombolni az új réz szolgálati jelvényt, ami azonosító számmal volt ellátva.

A hivatásos állomány részére ünnepi öltönyt rendszeresítettek. Ez megegyezik a honvédség 93 M társasági öltönyével a következő eltérések kivételével:

- a tiszthelyettesi állománynak a paroliját is a tisztekéhez hasonlóan háromhurkos zsinórzat szegi

[7] Vattaszerű, puha bélésanyag téli ruhákhoz.

Antalkék gyakorló öltözet, 2010 (P]gy)

Akciócsoport bemutatója a Büntetés-végrehajtás szakmai napján 1996-ban (BVKHSgy)

körbe, amin a büntetés-végrehajtás új egyszerűsített szimbóluma, azaz állományjelzője (nyitott könyv keresztbe lúdtoll, függőlegesen kulcs)⁸ látható;

- a zsebtakarók megmaradtak kigombosnak⁹ és a zsebeken ismét megjelent a hólozás;
- az ünnepi öltönyhöz új, a Magyar Köztársaság tűzzománcos címerét és a büntetés-végrehajtás új egyszerűsített jelképét ábrázoló sapkajelvényvel díszített, tányérsapkát és kék selyem nyakkendőt rendszeresítettek;
- a zsinorgezések vékony lila színű átszövés díszíti;
- a jobb mellzseb fölé a hivatásos állományt kifejező, tölgyfalommal díszített koronás címer, a bal felkarra a büntetés-végrehajtás címerét tartó oroslán került;
- állománykategóriától függően ezüst, illetve arany kiegészítőkkal készültek az öltönyök.

[8] Az állományjelző 22 mm hosszú stilizált, álló kulcs, rajta keresztbe 17 mm-es lúdtoll. Állománycsoportnak megfelelően ezüst és arany kivitelben készül. A lúdtoll szára és a kulcs a test közep-vonala irányába néz

[9] A 2010 után készült kistársasági öltözetben már nagy gomb is látható

A női ünnepi öltöny is változott, itt teljesen eltérő lett az alkalmi kalap, amit a fentebb leírt sapkajelvény díszít.

2003-ban az intézetparancsnoki és a tábormoki kar részére kistársasági egyenruhát rendszeresítettek. Ez az öltözet szabásában, kivitelében megegyezik a sötétkék ünnepi öltönyvel, csak színében tér el attól. A nadrág fekete, a zubbony és a tányérsapka szürke színű. A paszpólozás a főtisztelnél lila, míg a tábormokoknál skarlátpiros. A pantallójuk szegőzsinóriját kétoldalt azonos színű lampasz fogja közre. A kistársasági tábormoki sapka viharzsinórija és zubbony vállzsinórija aranszínű, melyet meggyvörössel szőtték át. A tányérsapkán új, nagyméretű állami címerrel és tölgyfalommal díszített tábormoki sapkarózsa található.

2010-ben a kistársasági tányérsapka állórészét is feketére módosították. Új iskolai végzettséget igazoló

Akciócsoport tagja a 2000-es évek elején 65 M gyakorlóruhában és 2009-ben fekete bevétési ruházatban (P]gy)

1965 M gyakorlót viselő műveleti csoportos a 2000-es évek elején (Pjgy)

KGP-9 géppisztoly (Internet)

jelvényt is rendszeresítettek, ami olajfaággal kevert magyar nemzeti zászlót ábrázol, amin a büntetés-végrehajtás egyszerűsített szimbóluma látható. A főiskolai végzettségűeknek ezüst, míg az egyetemmel rendelkezőknek arany kivitelben készítik. Az ünnepi vagy kistársasági zubbony és a rövid ujjú fehér ing bal mellzsebének középvonalan kell minden esetben a magasabb végzettséget igazoló jelvényt hordani.

A társasági és kistársasági egyenruha bal mellzseb-takarójának tűzésén kell viselni a fekete alapra szürke színnel gravírozott „bv.” stilizált rövidítését és a vezetéknevet tartalmazó névtáblát.

A régi szürke egyenruha kihordását 2005. december 31-ig engedélyezték. Addig viszont az új és a régi egyenruha elemei vegyesen is hordhatóak voltak, az alábbiak szerint:

- a szolgálati pantalló (sötétkék) helyett a szürke tropikál vagy fésűs pantalló,
- a szolgálati szoknya (sötétkék) helyett tropikál vagy fésűs szoknya,
- a nyári és téli barett sapka helyett a szürke tropikál vagy fésűs tányérsapka,
- a kapucnival ellátott ¾-es kabát helyett nyáron a műszőrme béléssel kialakított ¾-es kabát,
- a ¾-es kapucnis kabát helyett esőkabát volt viselhető.¹⁰

Ez a vegyes viselés csak a ki nem adott, új, sötétkék, ¾-es kabát tekintetében valósult meg. 2006. január 1-től a 65 M gyakorló zubbony és pantalló kivételével teljesen megszűnt a korábban rendszeresített szürke ruházat viselésének lehetősége.¹¹

2010. augusztus 1-től a büntetés-végrehajtás személyi állománya részére a 65 M szürke gyakorlóruha viselését – mint megengedett öltözetet – továbbiakban csak a munkáltatást, költségvetési munkáltatást, kutatást, szakipari és segédmunkát végző állomány részére, továbbá oktatási és kiképzési feladatok végrehajtása során engedélyezték.¹²

Ugyanez az intézkedés rendszeresítette a tábornoki állomány számára a fehér rövid ujjú ingblúzt, amit tábornoki himzett rendfokozati jelzéssel és kistársasági pantallóval kell viselni. Megszüntették

[10] 1-1/59/2004. (IK. Bv. Mll.8.) OP intézkedés a hivatásos állomány részére korábban rendszeresített szürke, illetve az újonnan rendszeresített sötétkék egyenruházatok viseléséről

[11] 26/2005. (XII.19) IM rendelet a büntetés-végrehajtási szervezet öltözködési szabályozásáról

[12] 01-1/50/2010. (VIII.3.) OP intézkedés az egyenruházati, a munka- és védőruházati alapellátási normák kiadására

a tiszthelyettesek és a beosztott tisztek (nem vezetői normás állomány kivételével)¹³ ünnepi öltönnyel való ellátását. A fenti intézkedést megelőzően érvényben lévő ruházati norma cikkei megengedett öltözetként a továbbiakban is rendszerben maradtak. Azoknak a személyeknek, akiket ezzel az öltözetrel már nem láttak el, az ünnepi viseletük ünnepi pantallóból, fehér hosszú vagy rövid ujjú ingből, kötött nyakkendőből, pulóverből, és barett

[13] Vezető norma:

- országos parancsnok, országos parancsnok helyettes,
- parancsnok, igazgató, főigazgató főorvos, gazdasági társaság ügyvezetője,
- főosztályvezető, osztályvezető,
- Rendőrtiszti Főiskola Bv. Tanszék, valamint Bv. Szervezet Oktatási Központja tanári állománya.

Megengedett ünnepi viselet, fehér rövid ujjú inggel. 2000-es évek eleje (BVKHSgy)

sapkából állt. A ruházathoz fekete félcipőt (unisex) hordhattak. Télen kiegészült ¾-es kabáttal, sötétkék sállal és fekete bőrkesztyűvel.

2010-ben a Független Büntetés-végrehajtási Szakszervezetek Országos Szövetségének közbenjárására rendszeresítették a 10 M „Antal sötétkék” színű gyakorlóruházatot. Ez az öltözet a modern ruházati termékek egyik első generációja. A zubbonyon, a szív fölött és a hátrészen félkörívben világoskék színű „Büntetés-végrehajtás” felirat látható.

Az öltözethez világoskék piké póló jár, szintén feliratozva, ami ebben az esetben fekete színű. A zubbonyon réz szolgálati jelvényt, míg a pólón lila vászonra, szürkével himzett azonosító számot és a bal felkaron ugyanolyan kivitelben készült té-

Rendőrtiszti főiskola évfolyamjelzése (Pjgy)

Rendőrtiszti főiskola karjelvénye 90-es évek (Pjgy)

Rendőrtiszti főiskola övcsatja a 90-es évek közepén (Pjgy)

1965 M gyakorlót viselő tiszthelyettesek. Középen fekete festett 1965 M gyakorlóval felszerelt Műveleti csoport tagja (BVKHSgy)

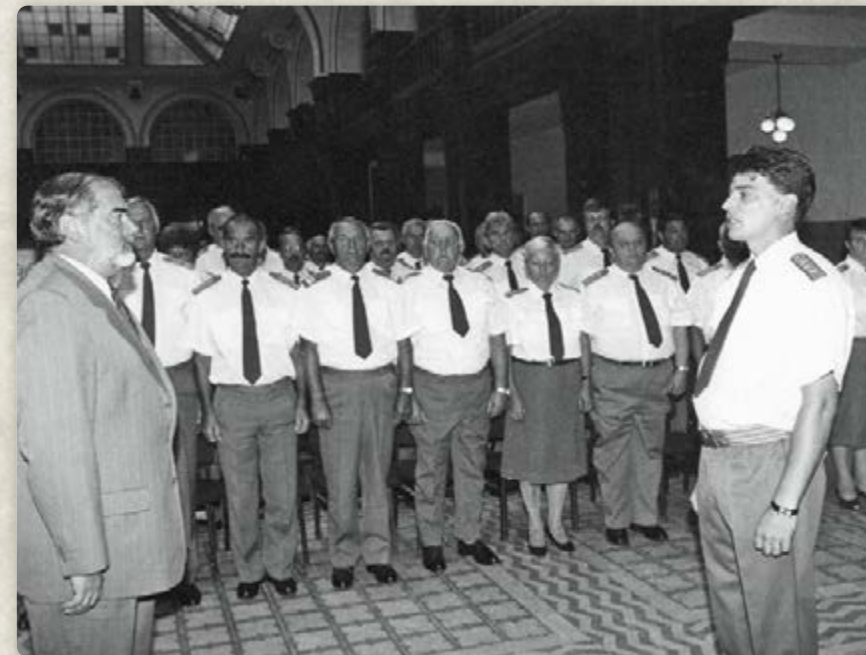
pőzárás rendfokozati jelzést kell viselni. Az új alapanyagú rendfokozati jelzés megjelenését követően a hordandó vállszalagok anyaga is megváltozott. Jelenleg mind a két alapanyagú rendfokozati jelzés rendszerben áll.

Szintén ekkor került kivonásra a téli barett sapka. Helyébe az „Antal sötétkék” gyakorlóruha anyagából készült fekete műszőrmés téli sapkát (usankát) rendszeresítették. A kivont téli barett sapkajelvényét át kellett helyezni az új téli fejfedő homlokrészére. 2010-ben a Rendőrtiszti Főiskola Büntetés-végrehajtási Tanszékének hallgatói is megkapták új vállszalagjukat, amin az I. évfolyam esetében egy, a II. évfolyam esetében kettő, a III. évfolyam esetében három „V” alakú sárga csík és egy stilizált gomb látható. Napjainkban a rendfokozatuknak megfelelő váll-lapokat használhatják a nappali tagozatos hallgatók. Addig a szürke plüss hallgatói váll-lapot hordták. ●

Akciócsoport karjelvénye, 1996 (Pjgy)

Dr. Bökönyi István bv. vezérőrnagy tábornoki pantallóban és ingblúzban, 1990-es évek vége (BVKHSgy)

Fehér rövid ujjú inget viselő bv. tisztek, 1990-es évek (BVKHSgy)

Az ünnepi ruházat nyári megengedett változatát viselő bv. testületi tagok, 2008 (Pjgy)

Átgombozott 1957 M fésűs öltöny, mint díszegyenruha. A tányérsapkán trikoloros sapkajelvény (BVKHSgy)

Ünnepi viselet, fésűs öltöny (BVKHSgy)

Mintaként legyártott pantallók, 2002 (P]gy)

Tiszthelyettes
bocskai sapka
tervezete (P]gy)

Lilával paszpólozott
tishti tányérsapka
tervezete (P]gy)

Az új egyenruha bemutatójára felöltöztetett bábuk 1995 (P]gy)

Téli és tányérsapka
tervezetek, 1995 (P]gy)

Sötétkék ünnepi zakó
tervezete, 1995 (P]gy)

Rövidűjű póló tervezete. Itt még a rendfokozat
a mellrésztre került volna, 2009 (BVDOSz
honlapja)

Parolík és fegyvernemi jelvény tervezetek (P]gy)

Sötétkék ünnepi öltönyt viselő nők és férfiak. Előtérben Dr. Tari Ferenc ny. bv. altábornagy, mögötte Dr. Bökönyi István bv. vezérőrnagy országos parancsnok (BVKHSgy)

Dr. Kökényesi Antal bv. altábornagy, volt országos parancsnok 2008-2011 (bv.gov.hu)

Különböző bv. váll-lapok 1997 után: dandártábornok, őrnagy, százados, őrmester (P]gy)

Katonai tiszteletadással történő temetésen résztvevők. A képen jól láthatók a ruházati különbségek, 1990-es évek közepe (BVKHSgy)

PC mikádó (P]gy)

Kötött téli kesztyű (P]gy)

1987M női gyakorlózubbony puskás gombokkal, hatágú csillagos váll-lappal (P]gy)

1965M bocskai sapka sziürke kiegészítőkkel (P]gy)

1965M gyakorló sapka arany gombbal és sapkarózsával (P]gy)

1961M vállszijas derékszija (P]gy)

Gumibot (P]gy)

Gumibot (P]gy)

*Lovas fegyőrök
1996-ban
(BVKHSgy)*

*1965 M gyakorló anyagából készült
lovaglónadrágok különböző anyagú
lovaglófoltokkal (P]gy)*

*Sarkantyú lovas állomány
részére (P]gy)*

*Fésűszövet zakó, még ötágú csillaggal,
de már puskás gombokkal (P]gy)*

*Szürke téli bőrkesztyű
(P]gy)*

*Szürke nylon
zokni (P]gy)*

*Tropikál tiszthelyettesi
tányérsapka (P]gy)*

*Tropikál tiszti
tányérsapka (P]gy)*

*1994 M tábornoki sapkarózsás téli
sapka (P]gy)*

*Alezredesi fésűs felöltő hatágú csillagos
váll-lapokkal (P]gy)*

Női tiszti kalap és női tiszti, tiszthelyettesi tányérsapka (PJgy)

2000 M női tábornoki pantalló (PJgy)

1987 M egészségügyi tiszti és tiszthelyettesi állományjelző (PJgy)

Bv. szolgálati érdemérem, 1991 (RTgy)

Női tiszti kosztümkabát (PJgy)

Tábornoki tropikál zakó (BVKHSgy)

Ideiglenes tábornoki sapkarózsza, 1990 (PJgy)

Nyakkendőű tábornokok és parancsnokok részére (PJgy)

Tábornoki tányérsapka vörös selyembélése (BPBMgy)

1993 M tábornoki sapkarózsával szerelt tányérsapka (BPBMgy)

Renőrtiszti Főiskolai végzettséget igazoló jelvény már koronás címerrel (PJgy)

Tiszthelyettesi ünnepi és szolgálati sapkajelvény (P]gy)

2000 M világoskék nyári szolgálati ing (P]gy)

Tábornoki barett sapkajelvény (P]gy)

2000 M sötétkék szolgálati pantalló lila paszpóllal (P]gy)

Bv. altábornagyi vállszalag (P]gy)

1996 M sötétkék kötött pulóver, 2000 utáni kiegészítőkkkel (P]gy)

2000 M tábornoki, tiszti, tiszthelyettesi barett sapkák (P]gy)

A Bv. Hírlevél 2000 április 1-i száma tudósított az új egyenruha bevezetéséről (P]gy)

Bemutatóra felöltöztetett próbababák 2000-ben (P]gy)

2000 M 4/4-es télkabát (P]gy)

2000 M 4/4-es télkabát az egyenruhacsalád bemutatóján (BVOPa)

2000 M sötétkék nyári dzseki (P]gy)

2000 M hallgatói évfolyamjelzések (P]gy)

2000 M vállszalagok (P]gy)

2000 M férfi felöltő (P]gy)

Fehér rövidűjjű ing, megengedett ünnepi viseletként (P]gy)

Sötétkék sál (P]gy)

Férfi őrnagyi ünnepi öltöny (P]gy)

Tiszti ünnepi tányérsapka (P]gy)

Megengedett női ünnepi öltözet (BVOPa)

Női ünnepi tiszti kalap (P]gy)

Tiszhelyettesi ünnepi tányérsapka (P]gy)

Női századosi ünnepi kosztümkabát (P]gy)

Férfi ünnepi törzsőrmesteri zakó (P]gy)

Női bőrtáska (P]gy)

Férfi bőrtalpú félcipő (P]gy)

Varga Valéria bv. dandártábornok kinevezéséről tudósító hírlevél, 2000. április (P]gy)

2000 M galamszürke női tábornoki kosztümkabát (P]gy)

Női tábornoki ünnepi kalap (P]gy)

Női tábornoki öltözet, ünnepi pantallóval és ingblúzzal (BVOPa)

Női tábornoki ünnepi kosztümkabát (P]gy)

Női tábornoki kistársasági pantalló (P]gy)

Csató Kornélia *bv.* ezredes, Biczó László *bv.* dandártábornok és Dr. Heylmann Katalin *bv. o.* dandártábornok ünnepi és kistársasági egyenruhában (TOBVIa)

Galambszürke kistársasági zakó (P]gy)

Ünnepi tábornoki tányérsapka (P]gy)

Kistársasági tábornoki zakó (P]gy)

2000 M *bv.* tábornoki sapkarózsa (P]gy)

Ünnepi tábornoki zakó (P]gy)

Kistársasági tábornoki tányérsapka (P]gy)

1993 M *bv.* tábornoki altábornagyi- és vezérőrnagyi paroli nem rendszeresített tölgyfalombbal (P]gy)

Büntetés-végrehajtási szolgálati jelek 10, 20, 30 év után (P]gy)

Fősikolai, egyetemi végzettséget igazoló jelvények (P]gy)

Világoskék pique póló (Pjgy)

2010 M sötétkék gyakorlózubbonny elől és hátulnézete (Pjgy)

Bv. főtörzsőrmesteri és vezérőrnagyi tépőzárás rendfokozati jelzés (Pjgy)

2010M télisapka tiszti és tiszhelyettesi kivitelben (Pjgy)

Akciócsoporthoz bemutatón, 2008 (Pjgy)

Fővárosi Büntetés-végrehajtási „A” Intézet Markó akciócsoportjának karjelvény-tervezete (Pjgy)

Akciócsoporthoz részére beszerzett protektoros kesztyű (Pjgy)

Akciócsoporthoz részére beszerzett zubbonny és az akciócsoporthoz mállhamellénye (Pjgy)

Műveleti csoport tagjai részére kiadott nadrág (Pjgy)

A BELÜGYMINISZTERIUM
IRÁNYÍTÁSA ALATT

2010-2024

A BELÜGYMINISZTERIUM IRÁNYÍTÁSA ALATT

A Büntetés-végrehajtás új emblémájának arany változata, 2017

2017 M tábornoki karjelvény (P]gy)

Központi Műveleti Osztály tagjai (BvOrg)

2010 M nyári gyakorló öltözet 2012-ben (BvOrg)

2010-ben a Belügyminisztérium alárendeltségébe tartozó rendvédelmi szervek ruházatának egységesítéséről döntöttek. Ennek megfelelően a rendőrség, a büntetés-végrehajtás és a katasztrófavédelem egységes ünnepi, szolgálati és gyakorló ruházatot kapott. A testületi hovatartozást a rendfokozati jelzések színe jelöli. A büntetés-végrehajtás fegyvernemi színe a lila maradt.

A 2012. január 1-jével¹ rendszeresített 2010 M gyakorló ruházat színe sötétkék, ami nadrágból, zubbonyból és télikabátból áll. A zubbony mellrészén büntetés-végrehajtás felirat, illetve hadrendi

[1] A belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek egyenruha-ellátásra jogosult személyi állományának ruházati és öltözködési szabályzatáról, valamint a különleges foglalkoztatási állomány ruházati-, fegyverzeti-, kényszerítőeszköz és világítástechnikai felszereléséről szóló 71/2011. (XII. 31.) BM rendelet

Sötétkék környakú gyakorló póló (P]gy)

Sötétkék galléros gyakorló póló tábornoki kiegészítővel (P]gy)

2010 M gyakorló zubbony (P]gy)

szám viselendő, a hátrészen tépőzárás büntetés-végrehajtás felirat található. A bal felkaron új, a rendőrségével megegyező kivitelű karjelvényt, alatta tépőzárás rendfokozati jelzést kell viselni. A rendfokozaton a korábbitól eltérően megjelent a testület fegyvernemi jelvénye. Az öltözet váll-, könyök- és térdrészt megerősítették egy polifoam betéttel. Ezen felül a hosszú szolgálatot megélt 1965 M bakancs leváltásra került egy, az Ipoly Cipőgyár Kft. által készített bevetési bakancsra, ami korszerű béléssel és gyorsfűzővel volt ellátva. A gyakorló öltözethez továbbra is a barett sapkát kellett viselni, amit 2014-ben leváltott a hímzett textil sapka (pilotka). Téli ruházatként kabát és téli sapka került bevezetésre. A gyakorló ruházat 2014-ben nyári gyakorló öltözettel egészült ki, ami már nem volt polifoammal bélelt. Ezen felül kiosztásra került a

2012 M nyári gyakorló bakancs. Az öltözethez elsőként világoskék teniszpólót, majd sötétkék környakú pólót, végül pedig sötétkék teniszpólót is rendszeresítettek. A korábbi („antal kék”) gyakorló öltözet és az 1965 M bakancs kihordási idejét 2015. december 31-ében határozták meg. 2014-ben ismét új bevetési bakancs került a rendszerbe.

A 2012 M szolgálati öltözetet 2012-ben rendszeresítették a büntetés-végrehajtásnál, melynek kiosztása és viselésének szabályzása 2013. július 01-jével történt meg. A termékcsoport világoskék paszpólózással ellátott, kék téli és nyári pantallóból, világoskék rövid és hosszú ujjú ingből, sötétkék nyakkendőből, sötétkék kötött pulóverból, nyári dzsekiből és téli kabátból áll, a fejfedő itt is a barett sapka. A téli sapka anyaga megváltozott, ami megegyezik a téli kabát orkános alapanyagával és azt fekete

2010 M tábornoki és 2010 M tiszti gyakorló sapka (pilotka) (Duna-Mix honlap)

2012 M téli sapka (P]gy)

színű műszőrme egészíti ki. Az ingen, a pulóveren, a nyári dzsekin és a téli kabáton ékítményként lila rendfokozati jelzések, testületi karjelvény, valamint fekete alakra ezüsttel hímzett azonosító szám hordása kötelező.

2015. január 01-jével rendszeresítve lett a tábornoki kar számára egy 4/4-es sötétkék ballonkabát, amit 2017. november 07-ével ki is vontak. Ezt már az új társasági öltözet előfutárának is tekinthetjük, mivel 2017-ben új társasági egyenruha került rendszeresítésre. A szervezetnél 2019-re történt meg a teljes ruházatváltás és a termékek kiosztása. Az új ünnepi ruha világosabb kék árnyalatban készült és elhagyták a korábbi lila paszpólozást. A fegyvernemi szín világosabb lila lett, ami a parolin és a tányérsapka állórészén, illetve annak paszpólozásán volt megjelenítve. A zubbony továbbra is négy hólozott zsebbel és íves zsebtakaróval készült, a gombok Magyarország koronás címerét ábrázolják. A vállzsinór és a sapkazsinór

lila beszövése eltűnt, a sapkacímerből elhagyták a bv. szervezet kulcsos szimbólumát. Az egyenruha ezüst tiszthelyettesi és arany tiszti szerelésekkel készül, hozzá 2015 M nadrágszíj tartozik. A tábornoki kar társasági zakójának gallérja lila szegélyezésű, a pantalló pedig szintén lila paszpólos, melynek két oldalán lila lamaszt fut. A tányérsapkán tábornoki sapkacímer található. A női társasági ruházat ugyancsak három részes (kosztümkabát, pantalló, szoknya) – mint elődje –, abban a változás a korábbi kalap megszüntetésében mutatkozott. Helyette egy sötétkék szőrmekalap került bevezetésre. Ezzel egyetemben a korábbi ünnepi egyenruha tányérsapkája átkerült a szolgálati öltözet kategóriába, mind a hölgyek, mind a férfiak vonatkozásában. A tábornoki társasági öltözet 2023-ban egy igazán karakteres posztóköpennyel egészült ki, mely sötétkék színben, lila paszpólozással készült, a mandzsettáján tábornoki címer található. A rendfokozat paroli formában jelenik meg. ●

TISZTELT OLVASÓ!

A Büntetés-végrehajtási Szervezet Tudományos Tanácsa, valamint a Budapesti Börtön-múzeum kiadásában megjelent egyenruhatörténeti könyv tiszteletadás az elmúlt 150 év során hazájukat, a börtönügy érdekében szolgáló parancsnoki és személyi állomány előtt. Az album összeállításakor az volt a szándék, hogy az olvasó minél részletgazdagabb leírást kapjon a testület egyenruháiról.

Papp János bv. alezredes

2010 M gyakorlókabát vezérőrnagyi rendfokozattal, tábornoki karjelvénnnyel (P]gy)

2010 M sötétkék gyakorlónadrág (P]gy)

2014 M nyári bakancs (P]gy)

Málhaöv (P]gy)

2010 M gyakorló öltözet átmeneti időszakra (2019 évi. öltözködési szabályzat illusztrációja)

2012 M sötétkék
szolgálati
pantalló (P]gy)

2012 M hosszúujjú
szolgálati ing (P]gy)

2012 M fehér rövid ujjú
ünnepi ing (P]gy)

2012 M sötétkék szolgálati
pulóver (P]gy)

2012 M szolgálati nyári
dzseki (P]gy)

2012 M 3/4-es szolgálati
télikabát (P]gy)

2012 M rövidujjú szolgálati, hosszúujjú és rövidujjú ünnepi ing (Duna-Mix honlap)

Fehér rövidujjú tábornoki
ingblúz (P]gy)

Világoskék rövidujjú tábornoki
ingblúz (P]gy)

Világoskék hosszúujjú tábornoki
ingblúz ezredesi szereléssel (P]gy)

2017 M női társasági kosztüm (Duna-Mix honlap)

2017M női társasági kosztümkabát (Pjgy)

2017 M női társasági kalap (Pjgy)

2017 M tiszti társasági zakó (Pjgy)

2017 M tábornoki társasági tányérsapka (Pjgy)

2017 M tiszthelyettesi társasági tányérsapka (Pjgy)

2010 M tiszthelyettesi és tiszti karjelvények (Pjgy)

2017 M tiszthelyettesi és tiszti karjelvények (Pjgy)

2003 M rendfokozati jelzések (Pjgy)

2017 M rendfokozati jelzések (Pjgy)

RÖVIDÍTÉSEK

BPBMgy	Budapesti Börtönmúzeum gyűjteménye
BFgy	Bálint Ferenc gyűjteménye
BVDOSz	Büntetés-végrehajtási Dolgozók Országos Szakszervezeti Szövetsége
BVKHSgy	Büntetés-végrehajtási Múzeumi Kiállítóhelye Sátoraljaújhely gyűjteménye
BVOPa	Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága archívuma
CsIgy	Csákvári Iván gyűjteménye
CsZsgy	Csetneki Zsolt gyűjteménye
EJgy	Dr. Estók József gyűjteménye
GKgy	Dr. Gróber Krisztián gyűjteménye
GZgy	Gáspár Zoltán gyűjteménye
HAggy	Hermann Attila gyűjteménye
HLgy	Hajnal László gyűjteménye
HBgy	Hózer Benjamin gyűjteménye
HM HIMgy	Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum gyűjteménye
JTgy	Juhász Tamás gyűjteménye
LGygy	Ludányi Gyula gyűjteménye
MFBa	Márianosztrai Fegyház és Börtön archívuma
MSgy	Molnár Sándor gyűjteménye
OBgy	Oravec Barnabás gyűjteménye
PJgy	Papp János gyűjteménye
RTgy	Rózsahegyi Tamás gyűjteménye
SLF	Signu Laudis Fórum honlap
SzFBa	Szegedi Fegyház és Börtön archívuma
SzTgy	Szeidl Tamás gyűjteménye
TOBVIa	Tiszaöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézet archívuma
TZTgy	Tóth Zoltán Tibor gyűjteménye
VFBA	Váci Fegyház és Börtön archívuma
VLgy	Varga László gyűjteménye

SZÓMAGYARÁZAT

Atilla: zsinórral díszített, díszes magyar felöltő; csípőn alul érő, testhez simuló katonai és magyar nemesi viseletként hordott férfikabát.

Barett: ellenző nélküli lapos sapka, barét alakban is ismert.

Boglár: ötvösmunkával díszített gomb, csat vagy más ékítmény, ékszer, amelyet díszruhán, fővegen, övön viselnek, és arany vagy ezüstfonallal szövik át.

Celluloid: rugalmas, alakítható műanyag. A celluloid volt az első, ipari méretekben előállított műanyag a 19. század hatvanas éveinek végén.

Csinvat: egy igen erős, sűrűbb szálú, sávolykötésű szövet.

Deres: egy padhoz hasonló fekhely, amire hasra fektetve odakötözték az elkövetőt, akit azon megvesszőztek.

Hajtóka: az öltöny lehajtható gallérja.

Hólozás: a zseben található ráncolás.

Jeszter: szövettípus, ami könnyű, szellős viseletet biztosított

Lampasz: tábournokok nadrágját díszítő széles vörös (vagy más színű) posztócsík.

Paroli: katonai jelzés az egyenruha hajtókáján; meghatározott alakú szövetdarab, amelynek színe a katona hovatartozását (csapattestét, fegyvernemét) jelöli.

Paszomány: arany-, ezüst-, selyem- stb. fonalakból sodort, ruha díszítésére használt zsinór. Ebből készült díszítés; sujtás, zsinórozás.

Paszpól: szegőzsinór, szegélyszalag a ruha szélén.

Pellengér: a közmegvetésnek, meggyalázásnak eszköze, régiesen szégyenoszlophoz kikötés.

Pilotka: szovjet típusú gyakorlósapka; ködvágó.

Pique: (magyarul: piké) leginkább a férfiak által kedvelt ing póló, vagyis a galléros póló anyaga. Valójában nem anyagot jelent, hanem a szövés típusát.

Rozetta: nem harcoló alakulatnál szolgálatot teljesítő tisztek és altisztek egyenruháján stilizált rózsát ábrázoló rangjelzés.

Tropikál: ritkás, könnyű szövet, amely nagy melegben is kényelmes viselet.

BV.GOV.HU